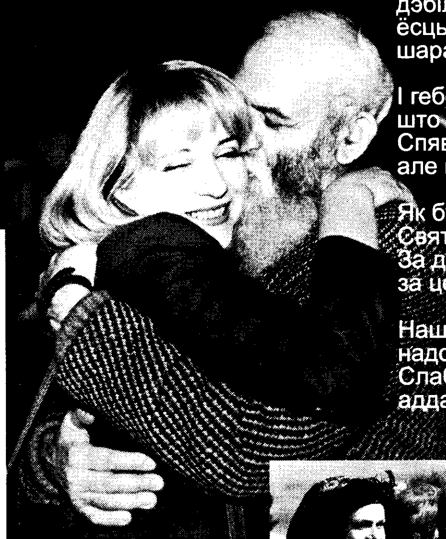
Вясна кахання

Нас роўна год таму назад
дэбілы ад улады білі:
ёсць палісмэны і... менты,
шарапавы і... магарылы.

І гебельсы ад прэсы ёсць,
што афіцыйна ліжуць лыткі.
Спяваюць у адну дуду "па нотах",
але вельмі брыдка.

Як будуць заўтра жыць яны?
Святло ж не за далёкім гаем.
За душы, поўныя маны,
за цемрашальства з іх спытаем.

Наш беларускі красавік
надоўга стаўся годам смеху.
Слабо вам так любіць, як мы, --
аддана, шчыра, дзеля ўцехі?!

ГУКАННЕ ВЯСНЫ

Вёска Строчыцы

БЮЛЕТЭНЬ
БЕЛАРУСКАЙ
АСАЦЫЯЦЫІ
ЖУРНАЛІСТАЎ

ЧАЦВЁРТАЯ ЎЛАДА

BULLETIN
OF THE
BELARUSIAN
ASSOCIATION
OF JORNALIST

4'98

БЕЛАРУСКАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ЖУРНАЛІСТАЎ
BELARUSIAN ASSOCIATION OF JOURNALISTS
220030, Republic of Belarus, Minsk, Pl. Svabody 17-304, tel/fax (375) 017 223-63-66,
E-mail: baj@user.unibel.by, http://www.baj.unibel.by

Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнку
Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь С. Лінгу
Назіральнай групе АБСЕ ў Беларусі
Міжнароднай Федэрацыі журналістаў (Брусель)
Міжнароднаму цэнтру
супраць цэнзуры ARTICLE-19 (Лондан)

СПЫНІЦЬ БЕЗЗАКОННЕ!

Як стала вядома Беларускай асацыяцыі журналістаў, 26 сакавіка 1998 года кіраўнікам міністэрстваў і іншых органаў дзяржаўнага кіравання ўрад Беларусі разаслаў службовы ліст «Об усилении контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы». У адпаведнасці з гэтым дакументам, дзе робіцца спасылка на нідзе не апублікаваны ліст прэзідэнта Беларусі ад 17 сакавіка 1998 г., службовым асобам забаронена перадаваць недзяржаўным СМІ афіцыйныя дакументы альбо каменціраваць іх, а дзяржаўным установам і прадпрыемствам – размяшчаць у недзяржаўнай прэсе рэкламу.

Той факт, што гэты дакумент прызначаны «для службовага карыстання», не можа прымусіць БАЖ абысці факт яго існавання маўчаннем. Апроч усяго, спроба ўтаіваць ад шырокай грамадскасці змест пісьма выклікае яшчэ большую трывогу, паколькі ў ім непасрэдным чынам закранаецца канстытуцыйнае права грамадзянаў Беларусі на атрыманне інфармацыі.

Змест ліста з"яўляецца антыканстытуцыйным, антыдэмакратычным і дыскрымінацыйным. Афіцыйная ўлада, па сутнасці, спрыяе распальванню сацыяльнай варожасці, што катэгарычна забараняецца (арт. 5 Закона «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі»). Пры гэтым дыскрымінацыя тычыцца не толькі так званых апазіцыйных СМІ, але ж і чытачоў, якіх улады пазбаўляюць поўнай, праўдзівай і своечасовай інфармацыі (арт. 34 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь). Заганная практыка падзелу журналістаў на «чэсных» і «нячэсных» распаўсюджваецца і на грамадзянаў, якія пазбаўляюцца права выбару крыніцы інфармацыі.

Спроба кіраваць прэсай з дапамогай службовых лістоў і дыктату выклікае абурэнне і пратэст супраць такіх ганебных метадаў «прапаганды» і «контрпрапаганды». Асаблівую трывогу выклікае тое, што паслужлівыя чыноўнікі падрыхтавалі «чорны спіс» незалежных выданняў: газетаў «Белоруссия», «Белорусская газета», «Белорусская деловая газета», «Белорусский рынок», «Народная воля», «Свободные новости», «Имя», «Фемида-NOVA», «Навіны», інфармацыйнае агенцтва БелаПАН, якім адмоўлена не толькі ў падтрымцы, але і ў супрацоўніцтве з дзяржаўнымі ўстановамі.

Беларуская асацыяцыя журналістаў патрабуе ад урада спыніць ганебныя дзеянні, якія зневажаюць нашу краіну ў вачах сусветнай грамадскасці.

БАЖ настойвае на прыцягненні да адказнасці службовых асобаў, якія маюць дачыненне да вышэйзгаданага ліста.

Прынята на пасяджэнні Рады БАЖ
8 красавіка 1998 года.

БЕЛАРУСКАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ЖУРНАЛІСТАЎ
BELARUSIAN ASSOCIATION OF JOURNALISTS
220030, Republic of Belarus, Minsk, Pl. Svabody 17-304, tel/fax (375) 017 223-63-66,
E-mail: baj@user.unibel.by, http://www.baj.unibel.by

Belarus President Alexander Lukashenko
Belarus Prime Minister Sergei Ling
International Federation of Journalists, Brussels
OSCE Mission in Belarus
International Center Against Censorship ARTICLE 19, London

8 April 1998

Stop The Outrage!

On 26 April 1998 the Belarus government disseminated among the ministries and other government institutions a letter classified as «for authorized use only» and entitled «On enhancing of counter-propaganda activities towards the opposition press». This document refers to a President Lukashenko's letter, never publicized, and prohibits governmental officials to pass official documents to the non-state media or comment on them. Moreover, the state-run institutions and companies are banned to advertise in the non-state press.

Since the document is classified as «for authorized use only», the Belarusian Association of Journalists cannot ignore it. The government's attempt to conceal the letter's contents from a wide public sets an even greater alarm as it would jeopardize the citizens' right to obtain information, as required by the Constitution of Belarus.

The letter appears to be anti-Constitutional, anti-democratic and discriminative. In practical terms, the official authorities foster the stir-up of social hostility what is strongly prohibited by Article 5 of the Law on Press and other Mass Media. The discrimination refers not to the so-called opposition media only; it also affects readership which is deprived by the authorities of the right to obtain a complete accurate and timely information (Article 34 of the Constitution of Belarus). A disgraceful practice of dividing journalists into «honest» and «dishonest» affects citizens which are deprived of the right to choose a source of information.

We are expressing our grave concern over the government's attempt to control the press by means of classified letters and dictate and are protesting against such shameful «propaganda» and «counter-propaganda» methods. We are especially alarmed with existence of a «black list» of independent media which are refused both the support and cooperation with governmental institutions. This list includes the following newspapers: «Belorussia», «Belaruskaya Gazeta», «Belaruskaya Delovaya Gazeta», «Belaruski Rynok», «Narodnaya Volya», «Svobodnyie Novosti», «Imya», «Femida-Nova», «Naviny» and BelAPAN information agency.

The Belarusian Association of Journalists is urging the Belarus government to stop shameful actions which seriously damage Belarus' external image, and is demanding the responsible officials be brought to justice.

Passed by the Board of the Belarusian Association of Journalists
c.c. sent to: 8 April 1998

Зварот
да беларускай грамадскасці
«Аб абароне галоснасці і права на інфармацыю»

Паважаныя суайчыннікі!

Улада нахабна хлусіць вам і свету, калі сцвярджае, што ў Беларусі забяспечаныя свабода слова, друку, правы журналістаў. Факты, якія вы ўжо ведаеце і якія ад вас утойваюць, сведчаць аб тым, што палітыка ўлады ў дачыненні да СМІ становіцца ўсе больш жорсткай, цынічнай і рэпрэсіўнай. Згадайма: збіццё журналістаў пры выкананні імі прафесійных абавязкаў, арышты, судовыя расправы, закрыццё радыёстанцыяў і газет. У апошні час да пералічаных сродкаў дадаліся спробы ўціску праз нейкую «тайную канцылярыю». Маецца на ўвазе шэраг дакументаў для службовага карыстання. Уведзена ліцэнзаванне дзейнасці па распаўсюджванні прававой інфармацыі, створаны так званы Грамадскі савет па прэсе пры ўрадзе, у якім няма ніводнага прадстаўніка недзяржаўных СМІ. Дзяржаўным установам і чыноўнікам катэгарычна забаронена даваць і каменціраваць інфармацыю, а дзяржаўным прадпрыемствам і арганізацыям — размяшчаць рэкламу ў шэрагу выданняў. Ужо ёсць факты, калі супрацоўнікаў недзяржаўных СМІ не пускалі на парог міністэрстваў і ведамстваў. Гэта фактычна пазбаўляе журналістаў права на прафесію і падводзіць недзяржаўную прэсу да знішчэння. У прамым і пераносным сэнсе ў журналістаў адбіраюць іх хлеб. Але ж яшчэ горш тое, што і вы, паважаныя суайчыннікі, не будзеце мець праўдзівай і поўнай інфармацыі аб важнейшых падзеях у дзяржаўным і грамадскім жыцці. Відавочна, чым горшае становіцца жыццё людзей, тым больш улада ўтойвае праўду.

Як нам бараніць свае правы?

Сітуацыю можна змяніць толькі ўласнымі намаганнямі. Разам мы павінны прадэманстраваць сваю нязгоду з агіднымі, незразумелымі цывілізаванаму свету метадамі барацьбы з праўдзівым словам. У супольнай барацьбе за праўду — наша сіла. Мы заклікаем вас стаць пастаяннымі чытачамі незалежнай прэсы, актыўна падпісвацца на дэмакратычныя выданні, супрацоўнічаць з рэдакцыямі, дасылаць на іх адрас свае назіранні з жыцця, не таіць сваіх думак аб прачытаным у сям'і і на працы.

Разам з тым інфармацыйны дыктат уладаў у дачыненні да дзяржаўных СМІ стварае невыносныя ўмовы для працы прыстойных людзей ў рэдакцыях. Ведайце, ёсць мноства фактаў, калі кіраўнікі дзяржаўных выданняў, скарыстоўваючы сацыяльны фактар, прымушаюць сваіх журналістаў гандляваць сумленнем і прафесійнай годнасцю.

Мы нагадваем: дзяржаўная прэса існуе на вашыя грошы – на сродкі беларускіх падаткаплацельшчыкаў. У вас ёсць права настойваць на плюралізме дзяржаўных СМІ, на адлюстраванні ўсёй палітры існуючых у грамадстве думак і поглядаў.

Надышоў час ствараць грамадскія камітэты па кантролі за дзейнасцю СМІ. Вы павінны ведаць, куды ідуць вашы грошы, – на праўду альбо хлусню. Нельга больш пагаджацца з тым, што значная частка беларускай грамадскасці не мае магчымасці выказаць сваю пазіцыю ў дзяржаўных сродках масавай інфармацыі, асабліва на самым даступным для аўдыторыі – Беларускім тэлебачанні.

ДЭМАКРАТЫЧНАЯ АЛЬТЭРНАТЫВА – НАША З ВАМІ СУМЕСНАЕ ПАТРАБАВАННЕ !

Удзельнікі міжнароднага семінара «Праблемы абароны правоў журналістаў у Беларусі»
г. Мінск, 17-18 красавіка 1998 года

Appeal
to Belarus' community
on defending glasnost and the rights to obtain information

Dear Compatriots!

The authorities are impudently lying to you and the whole world when saying that the freedom of speech and press and the rights of journalists have been observed in Belarus. The facts of which you are aware and the facts which are hidden from you witness that the authorities' media policy is becoming more and more severe, cynical and repressive: beatings of journalists while carrying out their professional duties, arrests, jailing, closure of radio stations and newspapers. This list has been recently supplemented by attempts to put pressure with the help of "secret letters", i.e. a number of documents for authorized use only. The dissemination of legal information is licensed. A so called Public Council on Press under the Council of Ministers was established having not a single non-state media represented. The state institutions and officials are forbidden from making official information or comments available for the non-state media. The state enterprises and organizations are forbidden from publishing their advertisements in the non-state newspapers. Some journalists are already reported to be denied access to the buildings of ministries and other governmental institutions.

\In practical terms, all this means that journalists are deprived of the right to profession, and that the non-state press is getting on the edge of liquidation. What even worse is that you, dear compatriots, will be unable to obtain genuine and complete information on important political and social developments. Obviously, the worse the living conditions are, the more effort is taken by the authorities to hide the truth.

What should be done? How should we defend our rights?

The situation can be changed by our own efforts only. All together, we must demonstrate our objection to the ugly methods which confront the civilized standards and used by the authorities to curb a free word.

Our force is in our common struggle for the truth. We are calling on you:

- to become permanent readers of the independent press:
- to subscribe to democratic publications;
- to cooperate with editorial staffs sending your personal insights and sharing what you have read with your families and at work.

The informational dictate against the state media creates unbearable conditions for the men of dignity working at the state editorial staffs. They are often forced by their managers to sell their consciousness and professional dignity.

We are reminding that the state press exists at the cost of Belarusian tax-payers – your cost. You have the right to insist on the pluralism in the state media, on reflecting the diversity of views and opinions.

The time has come to establish public committees to control the operation of the media. You must know what your money is spent for – the truth or lies. One cannot stand any longer that a major part of Belarus community is deprived of the opportunity to speak out its position in the state-run media, especially on the Belarus TV, the most efficient tool to reach the audience.

OUR COMMON DEMAND IS A DEMOCRATIC ALTERNATIVE!

Passed by participants at the international seminar "Protection of Journalists Rights", (Minsk, 17-18 April 1998)

International Seminar
"Protection of Journalists' Rights"
(Minsk, 17-18 April 1998)

БАЖ упаўнаважана заявіць

8 красавіка 1998 года Беларуская асацыяцыя журналістаў правяла прэс-канферэнцыю, на якой прысутнічалі каля 30 карэспандэнтаў айчынных і замежных СМІ. Падчас сустрэчы было падкрэслена, што ў Беларусі наступ на свабоду слова, свабоднае распаўсюджванне інфармацыі і правы журналістаў працягваецца. Прэс-канферэнцыя адбылася пасля таго, як кіраўніцтва асацыяцыі атрымала копію пісьма "Об усилении контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы" за подпісам галоўнага саветніка ўпраўлення сацыяльна-культурнай палітыкі Барыса Балажынскага. З'яўленне гэтага дакумента расцэнена як беспрэцэдэнтнае ўмяшанне ўрадавых структураў у справы прэсы і грубае парушэнне Законаў "Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі", "Аб рэкламе" і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Журналісты таксама прыйшлі да высновы, што з'яўленне ліста з паметкай "для службовага карыстання" хутчэй за ўсё звязана з прапагандысцкай падрыхтоўкай да нейкай афіцыйнай кампаніі. Магчыма, з выбарамі прэзідэнта ці парламента рэспублікі. Так ці інакш, але відавочная чарговая спроба афіцыйных уладаў задушыць незалежную прэсу, што, безумоўна, парушае права грамадзян на атрыманне альтэрнатыўнай інфармацыі. Гэтыя ды іншыя аспекты, адказваючы на пытанні журналістаў, падкрэслілі прэзідэнт БАЖ Жанна Літвіна і кіраўнік Цэнтра прававой абароны СМІ прафесар права Міхаіл Пастухоў.

Праўленне Беларускай асацыяцыі журналістаў чарговы раз вырашыла звярнуцца да Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь Алега Бажэлкі з просьбай узбудзіць крымінальную справу па факту антыканстытуцыйнага дакумента і правесці расследаванне.

Рада БАЖ прыняла адпаведную заяву "Спыніць беззаконне!" і разаслала яе ў міжнародныя журналісцкія і праваахоўныя арганізацыі.

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

Мінск, Дом Урада

Руководителям министерств,
других органов государственного
управления (по списку)

Прошу незамедлительно принять меры по выполнению изложенных в письме вопросов.

В.Заметалин

26 марта 1998 г.
№ 05/105-268 ДСП

Об усилении контрпропаганды
выступлений оппозиционной прессы

В соответствии с письмом Администрации Президента Республики Беларусь от 17 марта 1998 г. № 10/89 и поручением Президента Республики Беларусь о необходимости усиления контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы, а также исходя из одобренных Президентом концептуальных подходов по совершенствованию работы государственных СМИ, считаем необходимым принять следующие меры:

запретить министерствам, госкомитетам и другим органам государственного управления передачу в негосударственные СМИ официальных документов (указов, постановлений, распоряжений и т.д.);

довести до сведения должностных лиц о недопустимости с их стороны комментариев официальных документов для оппозиционных СМИ;

запретить государственным учреждениям и предприятиям размещение своей рекламы на страницах оппозиционных газет, что является основным источником их финансирования.

Исполнение этих рекомендаций находится на контроле у Президента.

Главный советник управления
социально-культурной политики Б.Н.Боложинский

МИХАИЛ ПАСТУХОВ
НУ ОЧЕНЬ ХОЧЕТСЯ ПОРУЛИТЬ ПРЕССОЙ...

Официальные власти Беларуси все отчетливее показывают «нелюбовь» к негосударственной прессе, которая позволяет себе критику руководителей страны. Мало того, что органы исполнительной власти развязали против независимых изданий экономический и политический «террор» (в смысле наложения штрафов, объявления предупреждений, закрытия неугодных газет и др.). Втайне от общественной власти они направляют своим чиновникам предписания о том, как бороться с «оппозиционной» прессой. Одно из таких писем с грифом «для служебного пользования» стало достоянием гласности. Принципиальная оценка ему дана в заявлении Рады Белорусской ассоциации журналистов от 8 апреля 1998 года.

Данный документ с претенциозным названием «Об усилении контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы» подписан главным советником управления социально-культурной политики Б. Н. Боложинским. В нем со ссылкой на неизвестное письмо Администрации президента от 17 марта 1998 года № 10/89, поручение президента о необходимости усиления контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы и одобренные президентом концептуальные подходы по совершенствованию работы государственных СМИ (о них общественности Беларуси до сих пор ничего не известно. – М.П.) предписано принять ряд конкретных мер, в частности: 1) запретить министерствам, госкомитетам и другим органам управления передачу в негосударственные СМИ официальных документов (указов, постановлений, распоряжений и т.д.); 2) довести до сведения должностных лиц о недопустимости с их стороны комментариев официальных документов для оппозиционных СМИ; 3) запретить государственным учреждениям и предприятиям размещение своей рекламы на страницах оппозиционных газет. Завершается письмо дописькой: «Исполнение этих рекомендаций находится на контроле у Президента».

Для того, чтобы чиновники узнали настоящую цену письму, подписанному одним из чиновников Совета Министров Республики Беларусь, к нему имеется сопроводительная записка в адрес руководителей министерств, других органов государственного управления (по отдельному списку) с указанием: «Прошу незамедлительно принять меры по выполнению изложенных в письме вопросов» и напечатана фамилия «В. Заметалин».

Как понимать это письмо в условиях, когда Республика Беларусь объявлена по Конституции демократическим правовым государством и когда государство приняло на себя ответственность за создание условий для свободного и достойного развития?

Похоже, что через это служебное письмо просматривается истинная сущность современного белорусского государства. Как и прежде, оно намерено командовать обществом, прессой, каждым человеком в отдельности. Вместо развития демократии и плюрализма оно стремится навязать обществу волю правящей верхушки.

Особую тревогу вызывает то обстоятельство, что официальные власти пытаются максимально подо-

рвать информационную и экономическую основы негосударственной прессы. Практически они отказываются от всяческой поддержки независимых изданий и от сотрудничества с ними. Власть-предержащие не скрывают своего намерения уничтожить «оппозиционную» прессу. Наглядным примером этого является утверждение списка изданий, которым отказано в сотрудничестве.

Указанное письмо практически сводит на нет многие из конституционных прав и свобод граждан, в том числе право на получение, хранение и распространение информации о деятельности государственных органов, общественных объединений о политической, экономической и международной жизни, состоянии окружающей среды (статья 34). Оно открыто противоречит конституционной обязанности государства принимать все доступные ему меры для создания внутреннего и международного порядка, необходимого для полного осуществления прав и свобод граждан Республики Беларусь, предусмотренных Конституцией (статья 59).

Несомненно, «правительственное письмо» является дискриминационным по своей направленности, так как ставит в невыгодные условия «оппозиционную» прессу, лишая ее законных источников информации и финансовой подпитки. Независимым изданиям исполнительная власть как бы объявляет бойкот. И это несмотря на декларирование равных прав для осуществления хозяйственной и иной деятельности (статья 13 Конституции).

С горечью приходится констатировать, что власти Беларуси ведут с независимой прессой настоящую войну и используют при этом репрессивные, антидемократические методы, не считаясь с законом и международными обязательствами нашего государства.

MIKHAIL PASTUKHOV
CLASSIFIED LETTERS TO REPLACE LAWS

The Belarus authorities are getting more transparent in expressing their "dislike" towards the non-state press which dares to criticize the country's leadership. The government has launched an economic and political "terror" against the independent periodicals – imposition of fines, issue of warnings, closure of disagreeable newspapers and others. Moreover, secretly from the public, the authorities are addressing to the government officials instructions telling them how to fight the "opposition" press. One of such letters classified as "for authorized use only" became publicized. It received a relevant assessment in the statement of the Belarusian Association of Journalists dated 8 April 1998 (in: Narodnaya Volya newspaper of 10 April 1998).

This document under pretentious title "On Enhancing Counter-Propaganda Activities Against Opposition Press" came out from the State Committee on the Press signed by B. Bolozhinski, senior adviser of the department of social and cultural policy. The document referring to an unknown letter from the Belarus President's administration dated 17 March 1998 (Ref. No 10/89) and President's order to enhance counter-propaganda against the opposition press as well as conceptual approaches to improve the operation of the state-run media approved by the President (Belarus public does not know anything about that. – M.P.), orders to undertake the following measures:

1) to forbid ministries, state committees and other government bodies from making official documents (decrees, resolutions, orders, etc.) available for the non-state media;

2) to notify all officials that they are forbidden from making comments on official documents available for the opposition press;

3) to forbid state institutions and companies from publishing their advertisements in the opposition newspapers.

The letter ends with a menacing remark – "Fulfillment of these measures is under the President's control".

To make government officials realize the genuine value of this letter, signed by a clerk from the Cabinet of Ministers, it was accompanied by a note written on a blank of the Council of Ministers of Belarus addressed to ministers and other state administrators (in accordance with a separate list) saying: "You are requested to take immediate steps to fulfill the mentioned measures". The note was signed by Vladimir Zametalin.

How should this letter be treated in conditions when Belarus is declared as a democratic civil society by the Constitution and when the government is expected to foster a free and democratic development?

Apparently, a genuine essence of today's Belarusian rule is observed on the example of this classified letter – despotic, totalitarian and unlawful. As before, the state intends to administer the society, press, each and every person individually. Instead of promoting democracy and pluralism, it aims to impose a will of the ruling authorities to the society.

Needless to say, this letter is in clear breach of basic principles of the rule of law. Essentially, those at power ignore the lawful way of administration turning to prohibited methods. Really, it is hard to imagine: the society gets deprived of the freedom by means of secret letters written by government officials!

What especially alarming is that in this case the authorities are making an attempt to undermine, to a maximum, an informational and economic basis of the non-state media. In practical terms, they are denying any support to and cooperation with the non-state press. The authorities are not hiding their intention to terminate the "opposition" press. It is indirectly confirmed by the list of newspapers which are denied cooperation.

The letter belittles many of the constitutional rights and freedoms, including the right to access, storage and dissemination of information on the operation of state institutions, public organizations, on political economic and international events, environmental issues (Article 34). It is in clear breach of state's obligations to undertake all possible steps for establishing an internal and international order, necessary for a full realization of the rights and freedoms of the citizens of Belarus, as required by the Constitution (Article 59).

This document should be considered anti-democratic as it was passed in breach of the established procedure, substitutes the current legislation and abolishes the citizens' rights and freedoms.

Finally, the letter is discriminative as it targets the "opposition" press placing it into a disadvantageous position – the non-state media is denied access to legal sources of information and financial back-up. The independent media faced a somewhat boycott situation imposed by the authorities, despite the equal rights to conduct economic and other activities, as declared by the Constitution (Article 13).

We have to bitterly conclude that those at power in Belarus are conducting a real warfare against the "opposition" press. They are making a full use of all possible means, laws and Belarus' international obligations to ignore.

CLASSIFIED LETTERS TO REPLACE LAWS

ЖАННА ЛІТВІНА:

БАЖ ГАТОВЫ ДА ПАРТНЁРСКІХ ДАЧЫНЕННЯЎ, АЛЕ НЕ ПРЫМАЕ ДЫКТАТУ

З 1 студзеня 1998 года на Беларусі павінен быў распачацца адукацыйны праект еўрапейскага маштабу. Аднак у прызначаны тэрмін не распачаўся...

І, як ні дзіўна, нават не з-за абвінавачванняў беларускіх афіцыйных уладаў у фінансаванні Захадам беларускай апазіцыі: проста кураторам праекта, які фінансуе TASIS і ААН, неўзабаве стаў старшыня Дзяржаўнага камітэта Рэспублікі Беларусь па друку Міхаіл Падгайны.

У размове з журналістамі ён патлумачыў, што Беларуская асацыяцыя журналістаў (БАЖ) адмаўляецца ад фармавання сумесных з Саюзам журналістаў груп для стажыроўкі ў Швецыі і патрабуе аўтаномнасці ў рэалізацыі праекта. У той жа час Міхаіл Падгайны палічыў, што менавіта зараз настаў той самы момант, калі журналісты дзяржаўных і недзяржаўных медыя Беларусі павінны пасябраваць. Замежжа ў дадзеным выпадку чамусьці павінна гэтаму паспрыяць.

Толькі ці настаў той самы момант? І якая пазіцыя Беларускай асацыяцыі журналістаў? Па тлумачэнні, натуральна, я звярнуўся да прэзідэнта Беларускай асацыяцыі журналістаў Жанны Літвіной:

Літвіна: Я вымушана прызнаць, што гэта адна з найбольш складаных сітуацый у супрацоўніцтве з міжнароднымі арганізацыямі, з якімі сутыкалася Беларуская асацыяцыя журналістаў. Нельга не ўзгадаць перадгісторыю дадзенага праекта. Паўтара года таму БАЖ пачаў перамовы са Шведскім інстытутам падрыхтоўкі журналістаў наконт праекта адукацыйных праграм для 100 беларускіх журналістаў. Тады мне падавалася, што самае складанае – дамагчыся згоды ад шведскага боку. І ў лістападзе 1997 года мы атрымалі згоду на праект. БАЖам, Міністэрствам эканомікі, Міністэрствам замежных справаў нашай краіны і прадстаўніцтвам ААН на Беларусі быў падпісаны пратакол аб намерах. Дамоўленасці прадугледжвалі правядзенне шэрагу семінараў у Мінску і 15-дзённыя стажыроўкі журналістаў у Швецыі. Арганізацыяй, што ўкараняла б праект на Беларусі, была названа Беларуская асацыяцыя журналістаў. Шведскі бок зацвердзіў варыянт, пры якім у стажыроўках у роўных прапорцыях удзельнічалі б беларускія журналісты як дзяржаўных, так і недзяржаўных СМІ. Пачатак праекта быў прызначаны на 1 студзеня 1998 года.

Аднак, выкарыстоўваючы тое, што адзін з удзельнікаў праекта – прадстаўніцтва ААН на Беларусі – абавязанае супрацоўнічаць з дзяржструктурамі, Савет Міністраў Беларусі раптоўна прыняў рашэнне, згодна з якім ажыццяўленне праекта магчымае толькі пры ўмове, што арганізацыяй, якая ўкараняе праект на Беларусі, будзе Дзяржаўны камітэт па друку, а сувыканаўцы – БАЖ і Саюз журналістаў.

С аднаго боку, гэта беспрэцэдэнтны выпадак умяшання структур выканаўчай улады ў праект такога кшталту, з іншага – імкненне раскалоць БАЖ.

Мы пачалі абмеркаванне зменены́х умоваў праекта: былі праведзеныя тры даволі напружаныя паседжанні Рады і Праўлення БАЖ, апытаныя 11 рэгіянальных філіяў, калектыўныя сябры БАЖ (рэдакцыі некалькіх недзяржаўных газет). Мы добра разумелі, што калі БАЖ адмовіцца ад праекта, то ў вачах нашых еўрапейскіх партнёраў мы будзем выглядаць не лепшым чынам. Нагадаю, што менавіта зараз БАЖ прэзентуе інтарэсы беларускіх журналістаў у Міжнароднай Федэрацыі журналістаў, што дае нам магчымасць у крызісных сітуацыях вельмі аператыўна, наўпросткі выходзіць на нашых еўрапейскіх партнёраў. Разумеючы таксама, наколькі важны гэты адукацыйны праект для беларускіх журналістаў з рэгіёнаў, Рада большасцю галасоў прыняла рашэнне – БАЖ проста абавязаны ўдзельнічаць у праекце, але пры ўмове асобнага навучання групаў журналістаў з БАЖ і Саюза. Шведскім бокам былі пацверджаныя гарантыі аўтаномнага навучання. Каб пазбегнуць абвінавачванняў у асабістай зацікаўленасці, усе сябры Рады адмовіліся ад паездак у Швецыю на карысць журналістаў з рэгіёнаў. Расколу ў БАЖы не адбылося.

КАР: Рашэнне БАЖ, якое падтрымалі шведскія калегі, – падзяліць групы, – падавалася б, захавала баланс інтарэсаў як Саюза журналістаў і Дзяржкамдруку, з аднаго боку, так і Беларускай асацыяцыі журналістаў, з другога. Аднак у размове з журналістамі старшыня Дзяржкамдруку Міхаіл Падгайны ў вельмі рэзкай форме адмовіўся ад гэтай прапановы, катэгарычна патрабуючы фарміравання сумесных групаў. Чым, на Ваш погляд, выклікана такая катэгарычнасць?

Літвіна: Абстрагуючыся ад канкрэтнай сітуацыі, заўважу, што еўрапейская супольнасць, з аднаго боку, усяляк дэманструе прынцыповае непрыняцце палітыкі Аляксандра Лукашэнкі, але, з іншага боку, – актыўна ідзе на кантакты з няўрадавымі арганізацыямі Беларусі. Гэты момант вельмі хутка зразумелі дзяржаўныя чыноўнікі Беларусі і пачалі яго эксплуатаваць, імкнучыся праз трэці сектар, праз кантакты з грамадскімі арганізацыямі прарваць міжнародную ізаляцыю. Характэрна, што менавіта дзяржаўная беларуская структура ўзнікла ў журналісцкім праекце (!?) і пачала патрабаваць стварэння сумесных групаў. Я не выключаю, што гэта можа быць выкарыстана як ілюстрацыя еўрапейскай супольнасці поўнага ўзаемаразумення і згоды паміж уладамі і журналістамі на Беларусі і выступаць у якасці сведчання таго, што на Беларусі няма праблемаў ні з судамі над журналістамі, ні са збіццём журналістаў, ні з закрыццём радыё і газет, ні з Законам аб друку, ні са свабодай слова...

БАЖ – непалітычная арганізацыя, а таму ў гэтыя "высокія" гульні мы з уладамі не гуляем .

КАР: Пры гэтым дзяржструктуры Беларусі, здаецца, таксама не збіраюцца мяняць сваёй пазіцыі. Міхаіл Падгайны ўжо заявіў, што калі БАЖ не пагодзіцца на сумесныя групы, – праект будзе рэалізоўвацца без удзелу асацыяцыі. Вы разглядаеце варыянт " вылету" з праекта?

Літвіна: БАЖ не адмаўляецца ад праекта. Мы гатовы да партнёрскіх дачыненняў, але не прымаем дыктату. Мы яшчэ раз давядзем гэту пазіцыю да нашых еўрапейскіх партнёраў, з якімі мы ўжо маем, і, я спадзяюся, яшчэ будзем мець не адзін сумены праект. Але заўважу, што для еўрапейцаў справакаваная такім чынам сітуацыя будзе прыкладам таго, як менавіта Дзяржкамдрук шукае "дыялогу" з недзяржаўнымі СМІ.

КАР: А ці не асцерагаецеся Вы, што, паназіраўшы за беларускай сітуацыяй у журналісцкім асяродку, еўрапейцы ўвогуле адмовяцца ад праекта? Бо нішто ж не перашкаджае таму ж Міхаілу Падгайнаму заяўляць, што адмаўляючыся ад сумесных групаў, БАЖ падзяляе журналістаў на 1-ы і 2-гі гатункі, уносячы тым самым раскол у асяродак беларускіх журналістаў.

ЛІТВІНА: Мне вельмі дзіўна чуць гэта з вуснаў дзяржаўнага чыноўніка. Я вымушаная нагадаць сп. Падгайнаму, што яшчэ два гады таму, калі ягоны папярэднік на гэтай пасадзе Уладзімір Бельскі праартыкуляваў тэзу пра "сацыяльназначныя" і "несацыяльназначныя" выданні Беларусі, асацыяцыя заявіла, што менавіта дзяржава падзяляе журналістаў на першы і другі гатункі. Усе міжнародныя канферэнцыі пад эгідай БАЖ з удзелам Савета Еўропы, Міжнароднай Федэрацыі журналістаў, Міжнароднага цэнтра барацьбы з цэнзурай ARTICLE-19 былі проста праігнараваныя дзяржструктурамі, нягледзячы на запрашэнне да дыялогу. Як выключэнне, што пацвярджае правіла, быў удзел толькі у адной з канферэнцыяў Івана Пашкевіча.

Саюз журналістаў адмовіўся сумесна з асацыяцыяй выступаць з пратэстам, калі прымаліся антыдэмакратычныя папраўкі ў Закон "Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі". Гэтыя прыклады можна было б прыводзіць вельмі доўга. Але прыгадаю апошні. Пры Саўміне Беларусі сфармаваны надзвычай цікавы орган, якому дадзеныя не менш цікавыя паўнамоцтвы, – Грамадскі савет па спрэчных пытаннях, што ўзнікаюць у працэсе выкарыстання Закона аб СМІ. У Савет увайшлі прадстаўнікі Дзяржкамдруку, Саюза журналістаў, але не быў запрошаны ніводзін журналіст БАЖ, што вельмі паказальна. Зрэшты з зацверджанага Саўмінам палажэння вынікае, што гэты орган надзвычай небяспечны для недзяржаўных СМІ – фактычна гэты савет будзе выносіць вердыкты аб "праўдзівасці" надрукаваных матэрыялаў, якія будуць прымаць да ведама Дзяржкамдрук і суды. Штосьці падобнае я чытала ў Оруэла. Там жа ж я прачытала і пра прычыны нематываваных абвінавачванняў і ўчынкаў.Мяркую, што еўрапейцы таксама пачытваюць не толькі Оруэла, але і пастановы беларускага Саўміна, што не менш экзатычна.

Гутарыў Юрась Карманаў, сябра БАЖ

ZHANNA LITVINA

BAJ IS READY FOR PARTNERSHIP, BUT OBJECTS TO DISTATE

Zhanna Litvina: "BAJ is ready for partnership, but objects to dictate"

On 1 January 1998 a big educational project was to be launched. However, it was several months delayed... The Belarus authorities were not accusing the West of financing the Belarus opposition. Mikhail Padgainy, chairman of the State Committee on Press, was appointed national coordinator of the project financed by TACIS and UNDP.

He told journalists that the Belarusian Association of Journalists (BAJ) refused to cooperate with the Belarusian Union of Journalists in forming combined groups of journalists to undergo training in Sweden, and is demanding to remain autonomous in implementing the project. At the same time, Mikhail Padgainy concluded that this is the very moment now to have journalists from the state and independent media to make friends. And, the West is supposed, in his opinion, to encourage this friendship.

Has this moment come? What position is taken by the Belarusian Association of Journalists? Naturally, I have approached the BAJ President Zhanna Litvina to elucidate on these questions.

Litvina: I have to admit that we have faced the most complicated situation in our cooperation with international organizations. But, first, I should give you some background information on this matter. One and a half years ago, the Belarusian Association of Journalists started negotiations with the Swedish Institute for Further Education of Journalists (FOJO) on a training program for 100 Belarusian journalists. Back at that time, it seemed the most difficult to get an agreement from the Swedish side. Finally, in November 1997 the Swedish side gave the go-ahead. BAJ, Ministry of Economy, Ministry of Foreign Affairs of Belarus and UN Office in Belarus signed a protocol of intentions which envisaged the organization of several training seminars in Minsk and two-week long training in Sweden. The Belarusian Association of Journalists was chosen as an implementing organization to operate in Belarus. The Swedish side approved the variant which envisaged equal participation of journalists from both the state and non-

ZHANNA LITVINA

BAJ IS READY FOR PARTNERSHIP, BUT OBJECTS TO DISTATE

state media. The launching date was fixed for 1 January 1998. However, due to the fact that UNDP' is bound to cooperate with the government, the Council of Ministers has taken use of this situation and made a sudden decision stating that the realization of the project would be only possible if the State Committee on Press became an implementing organization, having BAJ and Union of Journalists involved as co-executors. On one hand, it was an unprecedented example of the government's interference with a project. On another hand, this was an intention to make a split within BAJ.

We started to discuss the changed terms of the project. Three quite tense board meetings were held. 11 BAJ regional affiliations and editorial staffs of several independent newspapers (BAJ collective members) were polled. We realized that if BAJ refused to participate in the project, we would have a bad image in the eyes of our European partners. Just to remind, today BAJ represents the interests of Belarusian journalists at the International Federation of Journalists. It enables us to get a fast and direct access to our European partners in critical situations. Realizing the importance of this educational project for Belarusian regional journalists, the board's majority voted in favor of staying in the project, but on the terms that journalists from BAJ and Union of Journalists would be separated into different groups. The Swedish side confirmed the separate training. To avoid accusations of their own interest, all board members themselves refused to participate in the seminars for the sake of the journalists from regions. Thus, the Belarusian Association of Journalists was not split up.

Q: The BAJ decision to separate groups seemed to balance interests of the Union of Journalists, State Committee on Press and Belarusian Association of Journalists. However, in a conversation with journalists, Mikhail Padgainy, chairman of the State Committee on Press, had an extremely negative attitude towards this proposal demanding the groups be combined. How could you explain his position?

Litvina: Abstractedly, I will mention that the European Union demonstrates it does not acknowledge the policy of Alexander Lukashenko on one hand. On another hand, it is actively seeking contacts with non-governmental organizations in Belarus. The authorities were fast enough to understand the importance of the third sector in breaking through the international isolation by exploring the non-governmental organizations. It is worth noting that the governmental structure emerged in the journalism project (!?) and began demanding combined groups. I do not exclude that this could be used by the authorities as an illustration for the European public opinion of accord between the government and media in Belarus. They could start saying that look, we have no problems with mutual understanding, as if there were no beatings of journalists, jailing, closure of radio stations and newspapers, anti-democratic press law. BAJ is a non-political organization. We do not play these "top" games with the authorities.

Q: The government seems not to change its position. Mikhail Padgainy stated that if BAJ does not accept the combined groups, the project will be implemented without BAJ. Do you consider the variant of your withdrawal?

Litivina: BAJ does not withdraw. We are ready for partnership, but we cannot accept the dictate. We will once again advise our European partners on our position with whom we have and, I hope, will continue to have cooperative links. But, I should mention here that this provoked situation will serve as an example for Europeans how the State Committee on Press is seeking a dialogue with the non-state media.

Q: Aren't you afraid that having observed the situation in Belarus journalists community, Europeans will refuse from the project at all? Because, nobody can prevent Mikhail Padgainy, for example, from stating that BAJ while denying combined groups divides journalists into 1st and 2nd rates and, thus, splits up the journalist community in Belarus.

Litivina: I am very suprised to hear that from a state official. I have to remind Mr. Padgainy that two years back his predecessor Uladzimir Belski was speaking about "socially-significant" and "non-socially-significant" media in Belarus, BAJ made a statement that it was the government which was dividing journalists into 1st and 2nd rates. All international events, conferences organized by BAJ together with the Council of Europe, International Federation of Journalists, Article 19 were simply ignored by the governmental structures, despite the offer to dialogue. Ivan Pashkevich was the only one to participate in one of the events.

The Union of Journalists refused to protest together with the Belarusian Federation of Journalists against the anti-democratic amendments to the press law. I can recall many examples of this kind. But I will mention only one, the most recent. The Council of Ministers has established a so called Public Council on Press which is composed of the officials from the State Committee on Press, Union of Journalists. None of the independent media is represented. It is clear that this body is extremely hazardous for the non-state media. In practical terms, this Council is to attain verdicts on the "genuine nature" of the published materials which will be further considered by the State Committee on Press and courts. Something similar I have read in Oruel's. I believe that Europeans read not only Oruel but resolutions of the Belarus government. They are not less exotic.

"BAJ is ready for partnership, but objects to dictate"

ЛЮДМИЛА МАСЛЮКОВА

О ЧЁМ КРАСНОРЕЧИВО ПОВЕСТВУЕТ «ЗАГОВОР МОЛЧАНИЯ» ЧИНОВНИКОВ

Сам «заговор молчания» исчерпывающе раскрыт в вышеприведенной цидульке для внутреннего пользования, вышедшей из-под пера мелкого клерка Совета Министров республики. Нацеленность убийственных мер для полузадушенной свободы слова проста, ясна и очевидна: 1) запретить; 2) запретить; 3) запретить. Документ хорош именно своей предельно циничной откровенностью, и его достойно венчает фраза: «Исполнение этих рекомендаций находится на контроле у Президента».

Чрезвычайно красноречив в преамбуле документика отсыл к одобренным президентом концептуальным подходам по «совершенствованию государственных СМИ». Что это за концепция, в чем она состоит, где и когда публично презентовалась? Чтобы постичь всю ее диковинность, надо кое-что вспомнить.

На своей первой пресс-конференции в качестве президента в 1994 году Александр Лукашенко заявил журналистам: «Вы свободны!». Так была заложена демагогическая основа отношений его власти с прессой, и она с тех пор не менялась по сути, а лишь расцвечивалась, при случае и по мере надобности, все более фальшивыми заверениями.

В 1996 году Американский комитет защиты журналистов в списке «врагов прессы» назвал в шестой позиции президента Беларуси: на этом месте он сменил президента Таджикистана Эмомали Рахмонова. Реальная тенденция подавления свободы слова в центральноевропейской стране стала очевидной для мира.

В 1998 году исполнительный и старательный служащий аппарата правительства господин Боложинский нечаянно проговорился о единственно возможной для нынешней Беларуси концепции «совершенствования государственных СМИ». Если раскрыть скобки, обнаружится сердцевина концепции: в республике в перспективе не допускается существования иных средств массовой информации, кроме только государственных, как напрямую подчиненных исполнительной власти, как агитационно-пропагандистского инструмента реализации авторитарной идеологии президента.

Тотальное огосударствление СМИ – вот подлинные лукашенковские и концепция, и стратегия, и цель. В развитии этой тенденции Беларусь отстает от стран Средней Азии на несколько лет. Ведь президент Туркменистана Сапармурат Ниязов еще в 1996 году стал единственным учредителем всех областных газет своей республики... Но Беларусь быстро наверстывает разрыв. Электронные СМИ президент сразу и целиком взял под пяту, теперь настала очередь печатных.

Отстранение негосударственных СМИ от официальных источников информации есть не что иное как все то же «совершенствование государственных СМИ». В конечном итоге совершенство последних должно заключаться в полной, безоговорочной, незыблемой монополии власти на публичное слово, суждение, оценку. Запрет на передачу сведений в негосударственные СМИ из официальных органов и запрет чиновникам комментировать факты – «новое» в белорусских масс-медиа, то есть хорошо забытое старое.

Запрет подрезает профессиональную основу де-ятельности редакций, которыми не владеет власть: они окажутся в информационном вакууме и не смогут выполнять свою основную функцию передачи новостей и фактов общественности. Эта функция в искаженном виде переместится в Дом прессы, подчиненный управлению делами Администрации президента. Флагман президентской прессы газета «Советская Белоруссия», работающая исключительно под пропагандистский госзаказ, является образчиком для прочих менее тиражных и влиятельных расположенных там изданий.

Примененная форма цензуры имеет свое давнее историческое наименование – это предварительное ограничение: закрыть, заткнуть, заблокировать первоисточник сведений о деятельности государственных органов. То есть цензуре подвергаются сами чиновники, держатели информации о деятельности официальных структур. Положение безъязыких, онемевших, утративших дар речи белорусских чиновников подобно положению чиновников Великобритании, но на заре колониального периода островной державы. Правда, британская жесткая предварительная цензура прекратила свое существование в 1694 году, и вот теперь она реанимируется в Беларуси в 1998 году – спустя три века.

В мире право общественности «быть в курсе дела» развивается неустанно. В русле этой тенденции исполнены и шведский Закон о свободе печати от 1766 года, и Закон о свободе информации Соединенных Штатов от 1966 года, и канадский Закон о доступе к информации от 1983 года. Каждый из них содержит нормы, запрещающие чиновникам утаивать информацию от граждан страны. Эту вековую тенденцию в Беларуси «пресекает» писулька, «указявка» третьестепенного служащего, подлинное могущество которой заключается в том, что она в наиболее обнаженной форме отражает голую политическую волю главы государства.

В конечном итоге уничтожение негосударственной прессы, «совершенствование государственных СМИ» и всеобщая предварительная цензура служат одной цели – окончательно закрепостить народ Беларуси. Ибо, как писал «отец Конституции» и четвертый президент США Джеймс Медисон: «Знание всегда будет управлять невежеством».

Власть испробовала широкий арсенал средств для подавления остатков свободы слова: отторжение

ЛЮДМИЛА МАСЛЮКОВА

О ЧЁМ КРАСНОРЕЧИВО ПОВЕСТВУЕТ «ЗАГОВОР МОЛЧАНИЯ» ЧИНОВНИКОВ

от полиграфических мощностей, ликвидацию аккредитации, дискриминационные законодательные ограничения, судебные преследования – всего не перечесть. Не зависящие от нее издания власть третировала арендной платой, налогами, штрафами. Теперь добралась до рекламы как экономической основы их существования. В русле проводимой политики шаг к подцензурной рекламе логичный, естественный и неотвратимый.

Запрет государственным предприятиям свободно выбирать партнера в сфере рекламы принесет им определенные убытки, но вряд ли они превысят те, которые несут заводы, например, за счет принудительной продажи валюты государству по заниженному курсу. По крупным производителям «указявка» бьет по касательной.

Власти необходимо запугать всех рекламодателей, как государственного, так и негосударственного сектора, чтобы лишить не покоренные иными методами газеты их финансовой базы. Рекламному отделу, скажем, той же «Народной воли» и раньше хотя бы раз в день доводилось слышать от потенциальных рекламодателей даже негосударственного сектора: «Мы бы рады разместить у вас рекламу, но боимся». Впредь это должно стать явлением массовым, принципом, правилом.

У запрета на рекламу есть еще один аспект, касающийся все той же стратегии «совершенствования государственных СМИ». Ведь они довольно-таки прожорливы, оттягивают на себя финансовые средства бюджета, Госкомитета по печати и управления делами Администрации президента. Александр Лукашенко хочет иметь в кармане все СМИ, причем по возможности с наименьшими издержками, за чужой счет. Из компетентных источников известно, что управленческие структуры заказчиков рекламы зачастую подают на блюдечке той же «Советской Белоруссии». Теперь всех рекламодателей велено запрячь в оглобли неуклюжей, неконкурентоспособной, холуйствующей официальной прессы.

Понятно при этом, что насильственный «маркетинг по-белорусски» окончательно загубит многие частные фирмы, акционерные предприятия, прочие рыночные образования. Для власти это только плюс, потому что ликвидация чахлого мелкого и среднего отечественного бизнеса в сфере экономики – такая же устойчивая тенденция, как и искоренение свободы слова в сфере общественной жизни. Авторитарное управление, несколько лет вводимое дозированно, точечно, фрагментарно, локально, на данном отрезке времени переходит в иное качество – восстает из гроба всеобщая, всепроникающая, всеохватывающая махровая командно-административная система наихудшего советского образца.

«Отслеживая», по любимому выражению Александра Лукашенко, свои стратегические интересы, президент, со свойственной ему цепкостью, не упускает и сиюминутных. Краткий исторический экскурс в этом аспекте сделала, в частности, президент Белорусской ассоциации журналистов Жанна Литвина, когда 8 апреля представители негосударственных СМИ собрались, чтобы вместе осмыслить значение и последствия попавшего им в руки документа об «усилении контрпропаганды».

В канун обострения политической обстановки, в период кампании по промывке мозгов населению, в момент падения престижа власти, ввиду референдума или выборов в республике традиционно «вырубаются» отечественные «вражеские голоса» и, насколько позволяют внешние обстоятельства, российские и зарубежные. Перед референдумом-95 якобы по техническим причинам в Минске был отключен восьмой негосударственный телеканал. Жертвой пала свободная радиостанция 101,2. Перед референдумом-96 на частную типографию «Мэджик», где печаталась независимая ежедневная «Народная воля», в экстренном порядке повесили амбарный замок, и издание вынуждено было «эмигрировать» в вильнюсскую типографию.

Какие ближайшие замыслы власти скрываются на сей раз за «заговором молчания» чиновников? Досрочные выборы нелегитимного Национального собрания? Или, наоборот, введение монархии в Беларуси и признание Александра Лукашенко царем? У нас любой абсурд вероятен... Или просто назрела внутренняя потребность власти теперь уже до упора закручивать все подряд гайки, поскольку она, эта власть, не ведает иных способов самосохранения, кроме диктаторских?

Есть какой-то конкретный повод для начала очередной кампании подавления негосударственных СМИ. Однако акция апреля 1998 года носит тотальный характер: она касается всех чиновников госструктур, всех прямо или косвенно зависимых от власти рекламодателей и всех внесенных в «черный список» еще уцелевших негосударственных изданий. Похоже, наступило именно то время «Ч» для так называемых «нячэсных» журналистов, которое они в своих изданиях и на страницах «Чацвёртай ўлады» по-своему аналитически «отслеживали» и прогнозировали.

Кажется, президентская власть перешла Рубикон и уже предвкушает упоение, с которым она встретит свою пиррову победу над ненавистным ей свободным словом. Если бы вольнодумство можно было убить, то с ним покончил бы навсегда какой-нибудь царек варваров еще до нашей эры. Но, сколько ни искореняли общественную мысль тираны всех времен и народов, а и Александру Лукашенко приходится не покладая рук трудиться над тем же самым, и он в ряду преходящих узурпаторов слова отнюдь не последний.

War against MEDIA Вайна супраць СМІ

2 КРАСАВІКА

Пасля несанкцыянаванай акцыі апазіцыі ў Мінску затрымана каля 40 чалавек.

Увечары ў аддзяленні ўнутраных спраў Цэнтральнага раёна сабраліся бацькі і родныя падлеткаў, якія знаходзіліся ў пастарунку. Людзі марна прасілі сустрэчы ці хаця б інфармацыі пра сваіх дзяцей і блізкіх, бо дзяжурныя афіцэры глядзелі па тэлевізары футбол і на ўсе просьбы адказвалі грубасцю. Карэспандэнт інфармацыйнага агенцтва БелаПАН Генадзь Барбарыч, які ў той дзень працаваў па заданні рэдакцыі, запісаў лаянку ахоўнікаў правапарадку на дыктафон, а таксама меркаванні прысутных у дзяжурным аддзяленні грамадзян. Неўзабаве супрацоўнікі Цэнтральнага РАУС, прымяніўшы грубую фізічную сілу, уцягнулі журналіста ў службовы пакой, зачынілі дзверы і пачалі расправу. Генадзя абражалі нецэнзурнымі словамі і пагражалі, што такіх, як ён, хутка будуць вешаць на ліхтарных слупах. Журналіста прымусілі вывернуць кішэні, забралі ў яго службовае пасведчанне і дыктафон. Пасля чаго ўсе запісы на касеце знішчылі. Г.Барбарыча пратрымалі ў пастарунку амаль тры гадзіны і адпусцілі толькі ноччу. Аднак карэспандэнт дачакаўся вызваленых з-пад варты непаўналетніх і ўсе ж такі запісаў з імі інтэрв"ю.

6 КРАСАВІКА

Карэспандэнт беларускай службы радыё "Свабода" Эдвард Тарлецкі прыйшоў у сярэднюю школу № 37 г.Мінска, каб узяць інтэрв"ю ў кіраўніцтва навучальнай установы і ў бацькоў, якіх запрасілі на сход. Справа ў тым, што настаўніцу 3 "Г" класа Леанарду Мухіну дырэктар школы Галкіна прымушала напісаць заяву на звальненне па "ўласным жаданні".

Журналіст Тарлецкі ўвайшоў у клас і назваў сябе. Аднак мясцовыя чыноўнікі ў даволі грубай форме папрасілі яго выйсці. Калі карэспандэнт спаслаўся на Канстытуцыю і Закон аб друку, Галкіна, дырэктар школы з "агульным этычным ухілам", сказала, што такога закона няма. А прысутны на бацькоўскім сходзе загадчык раённага аддзела народнай адукацыі Юрый Канзас успомніў нейкую інструкцыю, якая, быццам бы, забараняе пабочным асобам з"яўляцца ў дзяржаўнай установе без згоды адміністрацыі. Калі Тарлецкі ўключыў дыктафон, загадчык РАНА Ю.Канзас, у прысутнасці бацькоў, ударыў яго. Раз"юшаны чыноўнік ад педагогікі накідваўся на супрацоўніка радыё, і яго прыхodзілася ўтрымліваць за рукі.

Пасля інцыдэнту журналіст Тарлецкі напісаў заяву ў міліцыю і падаў у суд.

8 КРАСАВІКА

У незалежнай газеце "Народная воля" надрукаваны ліст старшыні Беларускай сялянскай партыі Яўгена Лугіна, дзе ён выказаў абурэнне наконт таго, што ў яго ўзялі артыкул пра развіццё фермерства на Беларусі

APRIL 2

Around 40 people were detained after an unauthorized opposition action in Minsk. Parents and relatives of the detained minors gathered at the Centralny District police station requesting a meeting with or any information on their children or relatives. It was in vain as the duty police officers were watching a football match on TV and were extremely rude in responding the parents' requests. Genadz Barbarych, correspondent with the Belapan news agency, being on an editorial assignment, managed to tape the guards' curses as well as views and opinions of citizens present at the police station. Shortly, using physical abuse, the police pulled the journalist into a restricted area room, shut the door and began harassing the journalist. Genadz was insulted with curses and threatened to be hang on lantern pillars. The journalist was forced to expose his pockets. His ID and tape-recorder were taken by the police. The tape was cleaned. Barbarych was kept in custody for nearly three hours and released at night only. Nevertheless, he waited for the release of the minors and managed to interview them.

APRIL 6

Edward Tarletski, Radio Liberty correspondent, arrived at the Minsk-based secondary school No 37 aiming to interview the school administrator and parents which had been invited to the parents meeting. Leanarda Mukhina, teacher of the 3d "G" grade was forced by the administrator Galkina to resign on her voluntary request.

Journalist Tarletski entered the classroom and introduced himself. However, the administration demanded him to go out. When the journalist referred to the Constitution and the Law on Press, Galkina said that such a law did not exist. Yury Kansas from the local education department of the district authorities, being at the meeting, recalled an instruction which allegedly restricted unauthorized persons to visit a state institution without the permission of administration. When Tarletski turned his tape-recorder on, he was hit by enraged Kansas. After the incident, journalist Tarletski applied to the court with a lawsuit.

APRIL 8

The independent newspaper Narodnaya Volya published a letter of the chairman of the Belarusian Peasants Party Yauhen Lugin. In his letter he said that he had been asked by the pro-presidential newspaper "Narodnaya Gazeta" to write an article on farming development in Belarus. Nevertheless, Narodnaya Gazeta published this article with a long delay and under a different name – Ivan Mikalaeu. The author was not notified about that. Lugin believes that his article was published by the presidential newspaper at the time of the OSCE mission present in Minsk to show off the official press' adherence to pluralism. Moreover, the article came out significantly

Вайна супраць СМІ
War against MEDIA

ў прапрэзідэнцкую "Народную газету" і доўга не друкавалі. Раптам публікацыя Я.Лугіна з"явілася ў "Народнай газеце" без узгаднення з аўтарам і пад чужым прозвішчам – Іван Мікалаеў.Тое, што такі артыкул надрукавала прэзідэнцкае выданне, старшыня сялянскай партыі звязвае з прысутнасцю ў Мінску місіі АБСЕ – трэба было паказаць наяўнасць у афіцыйнай прэсе розных меркаванняў. Больш за тое, артыкул з"явіўся са значнымі скарачэннямі, а купюры былі зроблены менавіта там, дзе аўтар гаварыў, што будучае ў Беларусі – за фермерствам.

9 КРАСАВІКА

У горадзе Слоніме Гродзенскай вобласці гарадскі і раённы выканаўчыя камітэты адмовілі ў акрэдытацыі карэспандэнтам незалежнай "Газеты Слонімской". Чыноўнікі мясцовай "вертыкалі" заявілі журналістам, што "ваша газета недзяржаўная і акрэдытацыю карэспандэнтаў лічым немэтазгоднай". Вось ужо амаль год мясцовыя ўлады вядуць з газетай "вайну". Спачатку выданне выставілі са слонімскай друкарні, потым пачаліся шматразовыя візіты падатковай паліцыі, забарона на продаж "Газеты Слонімскай" у дзяржаўных шапіках. Яшчэ летась мэр горада Алег Лакцюшын аб"явіў газеце інфармацыйную блакаду і забараніў дзяржаўным чыноўнікам даваць незалежным журналістам інфармацыю.

14 КРАСАВІКА

Журналісту незалежнай газеты "Пагоня" Д.Кісялю адмовілі ў атрыманні інфармацыі. Калі ён пазваніў у Гродзенскі аблвыканкам, намеснік начальніка ўпраўлення па эканоміцы і рынкавых адносінах Зінаіда Сінельнік адказала: "Я не скажу вам, как прошел субботник, потому что не хочу вам говорить!" і кінула тэлефонную трубку.

Сёння незалежная газета "Пагоня" церпіць вялікія фінансавыя цяжкасці: выданню выставілі штраф у памеры 224 мільёны рублёў, заблакіравалі рахунак у банку, у звязку з чым немагчыма разлічыцца з друкарняй, сувяззю і іншымі партнёрамі.

15 КРАСАВІКА

Карэспандэнт незалежнай газеты "Народная воля" Марыя Эйсмант рыхтавала артыкул пра аднаго з чарнобыльскіх выратавальнікаў, які будаваў саркафаг над атамным рэактарам пасля выбуху. Журналістка вырашыла даведацца, колькі засталося жывых ліквідатараў катастрофы, якія працавалі ў 10-кіламетровай зоне, і звярнулася ў Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь. Калі спадарыня Эйсмант назвала сваё выданне, то пачула ў адказ, што ёсць распараджэнне ніякай інфармацыі незалежным газетам не даваць.

cut, specifically in places where the author was saying that the future of Belarus was farming.

APRIL 9

Correspondents of the independent Gazeta Slonimskaya were denied accreditation at the city and regional official institutions in Slonim, Grodno Region. The local "vertical" officials told the journalists that "your newspaper is a non-state one. We do not deem accreditation of your correspondents expedient". The local authorities have been having a "warfare" with the newspaper for nearly a year. Initially, the newspaper was kicked out of the Slonim printing house. Then, the newspaper faced numerous visits of the tax police and a ban to sell the newspaper in state-owned kiosks. A year ago mayor Aleh Laktsushin proclaimed an informational blockade and forbidden the state officials from making information available for the newspaper's journalists.

APRIL 14

Journalist of the independent newspaper "Pahonia" D. Kisel was denied access to information. When he called the Grodno regional executive committee, Zinaida Sinelnik, deputy head of department on economy and market relations, said: "I am not going to tell you how the subbotnik ran, because I do not want to tell that to you" and hang up a receiver.

Presently, Pahonia newspaper has been facing serious financial constraints. The newspaper is imposed a fine in amount of 224 million roubles. Its account is blocked, therefore, the newspaper is unable to settle engagements with its business partners.

APRIL 14

Correspondent of the independent newspaper Narodnya Volya Maryia Eismant was preparing an article on a man who had been one of those constructing a sarcophagi over the Chernobyl nuclear reactor after the accident. The journalist wanted to find out how many "liquidators" that had worked within the 10 km contaminated zone, remained alive. She approached the Ministry on Emergencies of Belarus to find answers to her questions. When she introduced herself and her newspaper, she was said that there was a provision to deny access to any information to the independent newspapers.

War against MEDIA
Вайна супраць СМІ

16 КРАСАВІКА

Старшыня віцебскай абласной арганізацыі прафсаюза прадпрымальнікаў "Садружнасць", дэпутат Віцебскага абласнога Савета дэпутатаў Алег Азараў звярнуўся ва ўпраўленне па друку Віцебскага аблвыканкама з просьбай аб аказанні фінансавай падтрымкі незалежнай газеце "Віцебскі кур"ер", але яму адмовілі. Тым часам на падтрымку мясцовай прэсы Віцебскі аблвыканкам атрымаў 12 мільярдаў беларускіх рублёў. Можна з упэўненасцю сказаць, што незалежныя газеты не атрымаюць з гэтай сумы ні капейкі.

– Віцэ-прэм"ер урада Беларусі Леанід Козік не хацеў адказваць на пытанні, якія тычыліся мэты яго візіту ў Гомель, карэспандэнтам Гомельскага абласнога тэлерадыёаб"яднання Нацыянальнай дзяржтэлерадыёкампаніі Канапацкай і Сенцюрову да таго часу, пакуль не пераканаўся, што яны з"яўляюцца журналістамі дзяржаўных СМІ.

17 КРАСАВІКА

Незалежная газета "Брестский курьер" прайграла працэс ў Маскоўскім раённым судзе г.Брэста па іску суддзі з г.Барысава Шэлепені, які, як вядома, прысудзіў 7 гадоў пазбаўлення волі беларускаму прадпрымальніку, дэпутату Вярхоўнага Савета 13-га склікання Уладзіміру Кудзінаву.Суддзя Шэлепеня палічыў сябе пакрыўджаным у пісьме асуджанага дэпутата, якое апублікаваў "Брестский курьер", і запатрабаваў матэрыяльную кампенсацыю за "нанясенне яму маральнай траўмы". Суддзя Кулаг прызначыў незалежнай газеце адміністрацыйнае пакаранне – штраф у суме 8 мільёнаў беларускіх рублёў на карысць суддзі Шэлепені.

20 КРАСАВІКА

Старшыня Смаргонскага райвыканкама Гродзенскай вобласці Мікалай Кавалёў выклікаў для "прафілактычнай" размовы галоўнага рэдактара "Новой газеты Сморгони" Рамуальда Улана пасля таго, як на старонках незалежнага выдання з"явілася інфармацыя пра сустрэчу старшыні Аб"яднанай грамадзянскай партыі Генадзя Карпенкі і экс-суддзі Канстытуцыйнага суда Беларусі прафесара права Міхаіла Пастухова з прадстаўнікамі партый і грамадскіх рухаў рэгіёна. Па словах кіраўніка мясцовай "вертыкалі", ён баіцца ўціску зверху. А яшчэ Кавалёў намякнуў на тое, што "такія матэрыялы ў газеце даваць непажадана", а калі журналісты да гэтых парадаў не прыслухаюцца, то, маўляў, "аб"явім выданню вайну".

– Карэспандэнту газеты "Glos z pad Niemna" (выходзіць на польскай мове) Ларысе Вінагорай адмоўлена ў атрыманні інфармацыі па змяненнях ў падатковым заканадаўстве начальнікам аддзела падаткааб-

APRIL 16

Aleh Azarau, chairman of the Vitebsk regional entrepreneurs trade-union, deputy to the local Council, applied to the press department of the Vitebsk regional executive committee for a financial support to the independent newspaper "Vitebski Courier". However, the financial support was denied. At the same time, the local authorities have received 12 billion roubles to support the regional press. One may be sure that the independent newspapers will be granted not a single rouble out of this amount.

Leanid Kozik, vice-premier of the Belarus government, refused to answer the questions on the aims of his visit to Gomel put by correspondents of the Gomel network of the National State TV and Radio company of Belarus until he was reassured they were representing the state media.

APRIL 17

The independent newspaper "Brest Courier" lost the case at the Brest court on the lawsuit of Borisov-based judge Shelepenia. Shelepenia is known to have sentenced Uladzimir Kudzinau, businessman and deputy to the 13th Supreme Council, to 7 years of imprisonment. Shelepenia considered himself to be insulted by a Kudzinau's letter published by the Brest Courier and demanded his"moral damage" be compensated. Judge Kulag fined the independent newspaper in amount of 8 milllion Belarusian roubles in favor of Shelepenia.

APRIL 20

Ramuald Ulan, editor-in-chief of the "Novaya Gazeta Smargoni" (New Newspaper of Smorgon) was summoned by the chairman of the Smargon administration, Grodno region, Mikalai Kavaliou for a "preventive" conversation. It happened after the newspaper had published the information on a meeting of Genadz Karpenka, leader of the United Civil Party, and Professor Mikhail Pastukov, former judge of the Constitutional Court of Belarus, with representatives of the regional political parties and NGOs. Kavaliou said that he was afraid of the pressure from the top. He also made it understand that "such materials are undesirable to be published", and if the journalists ignore his advises, "the newspaper will face a war".

Larysa Vinagorava, correspondent of the Polish language newspaper "Glos znad Niemna" was denied access to information on amendments to the tax laws by Ms. Ela Boika, head of department of the tax policy at the Grodna City Tax Inspection.

ладання грамадзян Гродзенскай гарадской падатковай інспекцыі Элай Бойкай.

21 КРАСАВІКА

Начальнік аддзела па надзвычайных сітуацыях Гродзенскага аблвыканкама Г.Алешын адмовіў у прадастаўленні інфармацыі карэспандэнту незалежнай газеты "Биржа информации" Ірыне Чарняўцы аб расследаванні справы па замініраванні будынка аблвыканкама і параіў чытаць афіцыйныя газеты. Адпаведны адказ журналістка пачула і ў штабе грамадзянскай абароны. Не атрымала інфармацыі Ірына Чарняўка і вынікаў наконт конкурсу маладых выканаўцаў, якую хацела даведацца ў намесніка старшыні гарвыканкама па культуры Жабруна. Чыноўнік патлумачыў, што пасля апублікаваных у дзяржаўнай газеце "Беларускі час" некаторых дакументаў яму забаронена даваць інфармацыю па тэлефоне незалежным выданням.

Карэспандэнт незалежнай газеты "Навіны" марна спрабаваў атрымаць інфармацыю аб выніках візіту камандзіра беларускіх памежнікаў генерал-лейтэнанта Аляксандра Паўлоўскага на Украіну. Палкоўнік Васіль Кіптэнка, які ў камітэце пагранвойскаў адказвае за кантакты з прэсай, толькі пацвердзіў, што "встреча действительно состоялась". Аднак шэф украінскіх памежнікаў Віктар Банных па тэлефоне ахвотна расказаў "Навінам" аб мэтах і выніках сустрэчы з беларускім калегам.

23 КРАСАВІКА

У Савецкім раённым судзе г.Мінска адбыўся суд над карэспандэнтам незалежнай газеты "Народная воля" Валерыем Шчукіным, якога абвінавачвалі ў адміністрацыйным правапарушэнні 2 красавіка 1998 года. У ходзе судовага працэсу сведкі-міліцыянеры сцвярджалі, што журналіст актыўна ўдзельнічаў у несанкцыянаваным шэсці, "выкрикивал антипрезидентские лозунги, радовался, когда их слышал, и горевал, когда их не было". Шчукіна баранілі калегі – прадстаўнік Цэнтра прававой абароны СМІ Беларускай асацыяцыі журналістаў Міхаіл Пастухоў, адвакат Таццяна Вардонская. Яны мусілі даказаць суддзі Шайко абсурднасць абвінавачвання, а таксама тое, што журналіст Валерый Шчукін знаходзіўся на месцы масавай маніфестацыі падчас выканання сваіх прафесійных абавязкаў. Судовую справу спынілі.

Не атрымала рэгістрацыі незалежная пінская газета "Плошча". Згодна з новай рэдакцыяй Закона аб друку орган, які рэгіструе СМІ, павінен узгадніць гэта з мясцовымі органамі ўлады. Заснавальнік газеты Наталля Асмалоўская атрымала афіцыйную адмову за подпісам першага намесніка старшыні Пінскага гарвыканкама Аляксандра Канеўскага. Чыноўнік матываваў гэта тым, што "листовка-газета" насіла "определенный характер", што ў заснавальніка незалежнага выдання няма журналісцкай адукацыі і дастатковых сродкаў для выдання газеты.

APRIL 21

Irina Charniautsy, correspondent of the independent newspaper "Birja Infarmacyi" (Information Stock) was denied access to information on investigation of the mining of the Grodno administration building by G. Aleshyn, head of emergencies department at the Grodno regional executive committee. He advised her to read the official newspaper. A similar response was given by the civil defense headquarters. Irina also failed to obtain information on the results of the young singers contest from deputy head of cultural department Zhabrun. The official explained that he was forbidden from making information available on the phone for the independent media.

A correspondent of the independent newspaper Naviny failed to obtain information on the results of the visit of chief of Belarusian border troops Lieutenant -General Alexander Paulouski to Ukraine. Colonel Vasil Kiptenka, spokesman at the State Committee of the Border Troops, confirmed only that "the visit actually took place". At the same time, chief of the Ukrainian border guards Viktar Bannykh willingly told Naviny about the aims and results of the meeting with his Belarusian colleague.

APRIL 23

Valeri Schukin, correspondent of the independent newspaper Narodnaya Volya, charged with administrative violations on 2 April 1998, was tried by the Sovietski district court in Minsk. The police witnesses told the court that the journalist had taken an active part in an unauthorized demonstration, "called out the anti-presidential slogans, rejoiced when he heard them and grieved when they were not pronounced". Schukin was defended by his colleagues – Professor Mikhail Pastukhov, director of the Law Center for Media Protection from the Belarusian Association of Journalists, and attorney Tatiana Vardonskaia. They were trying to prove to judge Sheiko the absurdity of accusations as well as the fact that Schukin had been at the demonstration while carrying out his professional duties. The case was dismissed.

The Pinsk-based independent newspaper "Ploscha" (Square) was denied registration. According to the new Press Law, registration of a media organization must be agreed with the local authorities. Natalia Asmalouskaia, founder, received an official denial signed by the first deputy chairman of the Pinsk City Executive Council Alexander Kaneuski. The official said that "the leaflet-newspaper" was of certain character, and that the founder had no educational background in journalism and as well as sufficient funding to run the newspaper".

The regional affiliation of the Belarusian Association of Journalists has been denied registration by the Mogiliov authorities in the course of one year. The local

На працягу года Магілёўскі гарвыканкам адмаўляў у рэгістрацыі рэгіянальнай арганізацыі Беларускай асацыяцыі журналістаў. Апошняя прэтэнзія, якую прад"яўляў загадчык аддзела па сувязях з грамадскімі арганізацыямі і сродкамі масавай інфармацыі С.Шаратнеў, тычылася адсутнасці ў арганізацыі ўласнага памяшкання і нязгоды гарвыканкама на яго субарэнду з якой-небудзь іншай дэмакратычнай арганізацыяй. БАЖ вымушана зарэгістраваць рэгіянальную арганізацыю па хатняму адрасу аднаго са сваіх калег. Між іншым, зусім нядаўна магілёўскі грамадскі камітэт "Дзеці Чарнобыля" выселены са свайго памяшкання ў звязку з тым, што быў зарэгістраваны па хатняму адрасу супрацоўніка адпаведнай арганізацыі.

24 КРАСАВІКА

Карэспандэнта незалежнай газеты "Навіны" Алега Груздзіловіча не пусцілі на прэс-канферэнцыю па праблемах барацьбы са злачыннасцю ў першым квартале 1998 года, якую праводзілі намеснікі Генеральнага пракурора Беларусі Пётр Іваненка і Міхаіл Снегір. На гэты раз незалежнае выданне "Навіны" чыноўнікі назвалі "неаб"ектыўным". Таму на прэс-канферэнцыі, па словах вядомага ў краіне журналіста, прысутнічаў толькі яго дыктафон.

30 КРАСАВІКА

Загадчык аддзела па сацыяльных пытаннях і сувязях з грамадскімі арганізацыямі, палітычнымі партыямі, аб"яднаннямі і сродкамі масавай інфармацыі Гомельскага аблвыканкама Міхаіл Ігнаценка адмовіў уласным карэспандэнтам БелаПАН Ірыне Макавецкай і газеты "Товарищ" Мікалаю Бандарэнку ў выдачы пропускоў, якія дазвалялі прысутнічаць на выступленні прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі на 8-й сесіі парламенцкага сходу Саюза Беларусі і Расіі. Адмову Ігнаценка патлумачыў указаннем кіраўніка адпаведнай прэзідэнцкай структуры прэзідэнцкай адміністрацыі Уладзіміра Няронскага.

І ўсё ж такі пропуск, праўда, не сіняга, а жоўтага колеру, непасрэдна на саму сесію, журналісты атрымалі.

Паводле інфармацыі БАЖ
і Архіва найноўшай гісторыі
склаў Уладзімір Дзюба

administration said that the affiliation had no own premises. They also did not permit a sub-rental contract with a democratic organization. The Belarusian Association of Journalists had to register its regional affiliation at a private address of one of its members. Most recently, the Mogiliov-based charity committee "Chernobyl Children" was evicted from its premises as it was registered at a private address.

APRIL 24

Correspondent of the independent newspaper Naviny Aleh Grusdzilovich was denied entrance to the press-conference on crime fighting in the first quarter of 1998, held by deputies to the Prosecutor General of Belarus Piotr Ivanenka and Mikhail Snegir. The officials called Naviny a biased edition. Grusdzilovich said that, therefore, his tape-recorder only had been present at the press-conference.

APRIL 30

Correspondents of Belapan news agency Iryna Makvetskaia and Tovarisch (Comrad) newspaper Mikalai Bandarenka were denied entrance permits to attend the 8th session of the Parliamentary Assembly of Belarus-Russia Union during Belarus President Alexander Lukashenko's speech by Mikhail Ignatsenka, head of department of social policy and relations with public organizations and media at the Gomel Regional Executive Committee. Ignatsenka motivated his denial by an order of Uladzimir Niaronski, head of a relevant presidential structure at the presidential administration.

Compiled by Uladzimir Dzuba

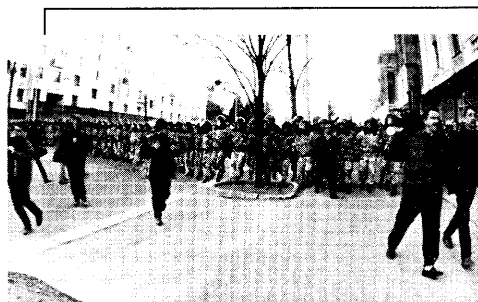
Sources: *BAJ Monitoring*
Modern History Archive

МІНСК, 2 КРАСАВІКА...

2 красавіка апазіцыя правяла ў Мінску шэраг дазволеных мясцовай уладай пікетаў, прымеркаваных да гадавіны стварэння Саюза Беларусі і Расіі.

Акцыі прайшлі на плошчы Бангалор, каля станцыі метро "Трактарны завод" і ў мікрараёне Серабранка. Адбылося пікетаванне і на плошчы Свабоды, дзе каля 15 чалавек трымалі ў руках бел-чырвона-белыя сцягі і транспаранты з лозунгамі: "Свабоду палітзняволеным!", "Беларускую мову – у школы і ВНУ!" і г.д.

У гэты ж дзень на плошчы Якуба Коласа адбылася таксама і несанкцыяніраваная акцыя апазіцыі менавіта ў той час, калі тут праходзіў канцэрт і кірмаш у гонар гадавіны стварэння Саюза Беларусі і Расіі. Каля 300 яе ўдзельнікаў скандзіравалі "Жыве Беларусь!", "Ганьба!" і іншыя лозунгі. Канцэрт прыйшлося спыніць. Намеснік старшыні БНФ Юрый Хадыка заклікаў прысутных разысціся, падкрэсліўшы, што 2 красавіка не з"яўляецца для Беларусі святам. Аднак больш за сотню людзей засталіся на плошчы і аспявалі беларускія песні. Прыблізна ў 18.10 большая частка грамадзян (каля 150 чалавек) рушыла ў бок Кастрычніцкай плошчы. Калону суправаджалі міліцэйскія машыны. Неўзабаве шлях дэманстрантам перакрылі каля двухсот ваеннаслужачых унутраных войскаў у шлемах і бронекамізэльках. У раёне плошчы Перамогі група людзей у цывільным затрымала каля 10 удзельнікаў акцыі, у тым ліку адказнага сакратара ўправы БНФ Вячаслава Сіўчыка і лідэра "Маладога фронту" Паўла Севярынца. Па сведках прахожых, затрыманых кідалі на асфальт і білі нагамі. Увечары 2 красавіка затрымана каля 40 прадстаўнікоў апазіцыі. З журналістаў акрамя карэспандэнта інфармацыйнага агенцтва БелаПАН Генадзя Барбарыча, ніхто не пацярпеў.

акцыя пратэсту ў дзень падпісання саюзнага дагавора паміж Беларуссю і Расіяй

падчас масавых маніфестацый незалежныя журналісты спінамі адчуваюць "падтрымку" спецпадраздзяленняў...

МІНСК, 2 красавіка

ВЕСТКІ З РЭГІЁНАЎ

У Гродне выходзіць некалькі газет. Сярод іх самы вялікі наклад у афіцыйнай "Гродзенскай праўды". Хаця выданне не карыстаецца асаблівай папулярнасцю ў гродзенцаў і час ад часу губляе сваіх чытачоў. Існуе меркаванне, што ў "Г.п." акрамя праграмы тэлебачання няма чаго чытаць. Праўда, хвалявацца наконт "папулярнасці" ў рэдакцыі падстаў няма: інфармацыя толькі афіцыйная і таму мясцовая "вертыкаль" на "Г.п." не ціснe. На старонках выдання шмат рэкламы і падпіска па ўсёй вобласці...

Нядаўна ўбачыла свет газета "БИРЖА ИНФОРМАЦИИ", яе заснавальнікі – тры прыватныя асобы. Газета адразу знайшла сваіх прыхільнікаў, бо дае аб'ектыўную інфармацыю, паведамленні з рэгіёнаў вобласці, друкуе гістарычныя артыкулы, прысвечаныя старажытнай Гародні, а таксама спартыўныя навіны і шмат што яшчэ. "Биржа информации" выходзіць на беларускай і рускай мовах.

Далей можна адзначыць газету "Инфо-биржа" – выданне фірмы "Млади". Тут даволі шырокі спектр рэкламнай інфармацыі, шмат пішацца пра падзеі гарадскога жыцця.

Зусім нядаўна карысталася папулярнасцю, асабліва сярод падлеткаў, газета "Молодежный курьер". Аднак выхад яе пакуль прыпынены, таму што "М.к." плануецца перадаць БПСМ. У Гродне выходзяць яшчэ некалькі газет, якія змяшчаюць толькі рэкламу, забаўляльную інфармацыю ці перадрукоўваюць штосьці цікавае з іншых крыніц.

Чытаюць у Гродне і газету на польскай мове – "Глос з-над Немна". Яе заснаваў Саюз палякаў Беларусі. Выданне ў асноўным разлічана на палякаў, якія жывуць на тэрыторыі Гродзеншчыны. "Глос з-над Немна" змяшчае даволі цікавую і разнастайную інфармацыю.

І самая папулярная ў Гродне – незалежная беларуская газета "Пагоня". Выходзіць два разы на тыдзень. У адрозненне ад іншых выданяў "Пагоня" перажывае зараз вялікія цяжкасці. І тым не менш яе ведаюць далёка за межамі Гродзеншчыны.

Незалежнае ж радыё "НБК", якое ўлады закрылі напярэдадні рэферэндуму 1996 г., да гэтай пары маўчыць. І, відаць, яшчэ не хутка загаворыць ...

25 сакавіка споўнілася шэсць гадоў з дня выхаду незалежнай газеты "ПАГОНЯ".

А ў красавіку споўніўся год, як адзіную ў горадзе незалежную беларускамоўную газету гарадскія ўлады гвалтоўна выселілі з памяшкання, адмовіўшы ў прадаўжэнні дамовы на арэнду. Здзекам выглядае і тое, што рэдакцыя месціцца зараз у будынку, які знаходзіцца ў аварыйным стане и патрабуе капітальнага рамонту. Тут адсутнічаюць вадаправод, каналізацыя, няма прыбіральні ...

Па тым жа адрасе – вул.Карла Маркса, 11 – знаходзіцца штаб-кватэра БНФ і іншыя афіцыйна зарэгістраваныя грамадскія арганізацыі. Цывілізаваных умоваў для працы тут наогул няма, але людзі сюды прыходзяць не зважаючы ні на што. Тым часам гаркам БПСМ атрымаў для "паўнавартаснай работы" лепшыя памяшканні ў горадзе на пл.Тызенгаўза,4.

Натуральна, што ніякай падтрымкі з боку дзяржавы грамадскія арганізацыі і незалежныя СМІ не атрымоўваюць, а наадварот, адчуваюць пастаянны ўціск. Напрыклад, да "Пагоні" і яе заснавальніка – культурна-асветнага фонду "Бацькаўшчына" – неаднаразова прымяняліся штрафныя санкцыі на падставе фінансавай дзейнасці.

На цяперашні час газеце выставілі штраф у памеры 244 млн. рублёў, у звязку з чым заблакіравны яе рахунак у банку. З-за гэтага выданне не мае магчымасці расплаціцца з друкарняй, сувяззю і іншымі партнёрамі.

Навідавоку і цяжкасці з атрыманнем інфармацыі. Не паспеў з'явіцца ліст "Об усилении контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы", як спадарыня Сінельнік з гарвыканкама ў грубай форме адмовіла карэспандэнту "Пагоні" ў атрыманні інфармацыі пра агульнагарадскі суботнік. Аднак інфармацыя, зразумела, пра гэтую "падзею" з'явілася.

Не сакрэт, што многія незалежныя выданні сёння выжываюць дзякуючы рэкламе. Але на старонках папулярнай "Пагоні" рэклама амаль не з'яўляецца. Бо рэкламадаўцы проста баяцца яе размяшчаць у "апальнай" газеце. Існуе небяспека, што могуць "задушыць" усякімі праверкамі. Асабліва пасля таго, як у кабінетах беларускага Саўміна з'явілася адпаведнае пісьмо "Об усилении контрпропаганды ...", якое забараняе друкаваць рэкламу ў апазіцыйнай прэсе.

Напрыклад, калі ў незалежнай "Пагоні" з'явілася рэклама ААТ "Лідхарчканцэнтраты", то на наступны ж дзень раздаўся тэлефонны званок са службы дзяржкантролю з папярэдженнем пра недапушчальнасць такога ўчынку.

"Вертыкаль" усімі сіламі імкнецца задушыць незалежную газету. Пэўны час у рэдакцыі былі адключаны ўсе тэлефоны. Дарэчы, камп'ютэры, якімі карыстаецца "Пагоня", даўно адслужылі свой век. Але газета, нягледзячы на матэрыяльныя цяжкасці, выходзіць і мае высокі рэйтынг не толькі ў Гродне. Яе ведаюць і чытаюць у многіх рэгіёнах Беларусі і за яе межамі. Гэта натуральна, бо на старонках незалежнага выдання можна прачытаць аб'ектыўную інфармацыю, атрымаць цікавыя звесткі пра культурнае жыццё Гарадзеншчыны і падзеі сівой мінуўшчыны.

P.S.

Да 80-х угодкаў Беларускай Народнай Рэспублікі мясцовыя ўлады ўсё ж такі зрабілі "падарунак" газеце "Пагоня" і гарадской арганізацыі БНФ. Да будынка, які знаходзіцца ў аварыйным стане, пад'ехала аварыйная машына, з якой выйшлі ... міліцыянты. Каб зняць з будынка бел-чырвона-белы сцяг.

Ганна Каляда
г.Гродна

• Па запрашэнні магілёўскага грамадскага камітэта "Дзеці Чарнобыля" ў паездку па забруджаных радыяцыяй раёнах адправіўся польскі журналіст з газеты "Палітыка" Лешэк Валасяк і фотакарэспандэнт гэтага выдання. Але ў пасёлку Дрыбін Магілёўскай вобласці іх затрымалі міліцыянеры і выслалі за межы раёна. Журналістам забаранілі сустракацца з людзьмі і фатаграфаваць. Пры гэтым беларускія ахоўнікі правапарадку спасылаліся на атрыманыя з райвыканкама нейкія "апаратыўныя дадзеныя".

• Пасля выхаду ў Крычаве першага нумара газеты "Вольны горад", якая не падпадае пад рэгістрацыю (тыраж 299 экземпляраў), заснавальніка выдання Сяргея Няроўнага (грамадскае аб"яднанне "Грамадзянская ініцыятыва") і рэдактара Леаніда Свецціка выклікалі ў райвыканкам для тлумачэнняў. Намеснік старшыні райвыканкама выказала сумненне наконт існавання закона, які дапускае выпуск газеты ў якасці нерэгіструемага выдання, а таксама цікавілася крыніцамі яго фінансавання, тэхнічнымі магчымасцямі і дзе набываецца папера. Пасля гэтай размовы намеснік старшыні райвыканкама накіравалася ў аблвыканкам, каб атрымаць далейшыя "кансультацыі".

ВЕСТКІ З РЭГІЁНАЎ

• У рэдакцыйным артыкуле газеты Магілёўскага аблвыканкама "Земля и люди", які быў прысвечаны яднанню народаў Беларусі і Расіі, рэдактар Зюзькевіч напісаў, што "единства наших народов не смогут разрушить ни шеремети, ни окопавшиеся в Москве финансовые последователи и потомки Скупого рыцаря".

• Дырэктар Магілёўскага завода «Цяжмаш» сп.Чаркоў забараніў даваць інфармацыю аб дзейнасці аддзелаў маркетынгу і збыту сродкам масавай інфармацыі. Пра ўсё, што тычыцца дзелавых кантактаў прадпрыемства, заключаных дагавораў на вытворчасць і пастаўку прадукцыі, можна даведацца толькі асабіста ў яго. Справа ў тым, што ў шэрагу расійскіх СМІ, як вядома, былі публікацыі пра "нярынкавыя", эканамічна нявыгадныя для расіян маскоўска-магілёўскія гаспадарчыя дамоўленасці, якія заключаюцца маскоўскімі прадпрыемствамі пад ціскам мэра расійскай сталіцы Лужкова.

• Крычаўскі райвыканкам Магілёўскай вобласці разарваў кантракт з рэдактарам "свайго" друкаванага органа Іванам Селязнёвым, які кіраваў калектывам газеты "Ударный фронт". Гэта здарылася пасля неаднаразовых прэтэнзій да выдання за тое, што на яго старонках сустракаліся публікацыі пра дзейнасць мясцовых дэмакратычных арганізацыяў і партый.

• Падчас мітынгаў і пікетаў у абарону дэмакратыі, беларускай мовы і супраць пагаршэння сацыяльна-эканамічнага становішча насельніцтва загадчык аддзела гарвыканкама па працы з грамадскімі арганізацыямі і сродкамі масавай інфармацыі С.Шаратнеў забараніў раздаваць прахожым інфармацыйны бюлетэнь Свабодных прафсаюзаў Беларусі "Рабочий". Чыноўнік матываваў гэта тым, што бюлетэнь – не газета, і, маўляў, выданне "прызначана для ўнутранага карыстання".

• У горадзе Магілёве групы маладых людзей адкрыта распаўсюджваюць сярод грамадзян газету не зарэгістраванай нават у Расіі арганізацыі РНЕ "Русский порядок". На апублікаваны ў незалежнай газеце "Тыднёвік Магілёўскі" наконт гэтага афіцыйны запыт да абласной пракуратуры тыднёвік адказу не атрымаў. Разам з тым паралельна нядаўна ў Магілёве быў затрыманы актывіст праваахоўнай арганізацыі, які бясплатна раздаваў прахожым тэкст Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Маёр міліцыі Новікаў матываваў затрыманне тым, што "Арганізацыя Аб"яднаных Нацый у Магілёве не зарэгістравана".

• Па вуснаму патрабаванню старшыні Магілёўскага райвыканкама Д.Сініцкага дырэкцыя недзяржаўнага гарадскога тэлеканала-2 цяпер не накіроўвае для асвятлення мерапрыемстваў, якія праводзіць гарвыканкам, свайго карэспандэнта Алеся Сердзюкова. Чыноўнік растлумачыў свае "пажаданне" тым, што журналіст "состоит в оппозиции к официальной власти".

• У Гомелі большасць недзяржаўных і дзяржаўных газет арандуюць памяшканні ў рэдакцыйна-выдавецкім комплексе "Сож". Дзяржаўныя газеты, між іншым, вызваленыя ад выплаты за арэнду памяшканняў, а недзяржаўнаму "Вечернему Гомелю" плата зменшаная на 40 працэнтаў.

Пасля з"яўлення пісьма "Об усилении контрпропаганды выступлений оппозиционной прессы" старшыня абласнога тэлерадыёаб"яднання Маючы без усякіх тлумачэнняў адмовіўся ад паслуг прыватнай "Школьнай газеты", на базе якой макетавалі і набіралі выданне тэлеаб"яднання "Тэлепанарама".

ЮРИЙ ТОПОРАШЕВ

ВЫБОРЫ... БЕЗ ВЫБОРА

С первых месяцев нынешнего года в независимой прессе началось активное обсуждение животрепещущей проблемы предстоящих президентских выборов, которые, в полном соответствии с Конституцией РБ образца 1994 года, вроде бы должны состояться в следующем, 1999-м году.

Что и говорить, тема притягательная, с четко различимой скандальной окраской и весьма неприятная для нынешней группы власти /ГВ/.

Политики от оппозиции, аналитики, политобозреватели и журналисты рангом пониже с азартом включились в предвыборную полемику. В компанию эту почему-то не попали лишь юристы, хотя по логике вещей именно они и должны быть в первых рядах исследователей такого интересного и крайне запутанного правового феномена, как президентские выборы в Беларуси. Впрочем, как мне кажется, отсутствие правоведов здесь как раз и не случайно, ибо нынешняя ситуация предельно ясна и понятна любому здравомыслящему незаказному юристу: никаких президентских выборов не планируется и не будет проводиться в 1999-м году. Так стоит ли метать публицистический бисер на потеху планировщикам от ГВ, озадаченных как раз тем, чтобы вообще исключить из нашей стабильной жизни такой непредсказуемый институт демократии, как выборы? Причем не только на ближайшее время, но и на более отдаленную перспективу.

Ближе всех к пониманию этого вполне возможного явления подошел как раз не юрист, а постоянный оппонент всем властям, неутомимый «разгребатель грязи», профессиональный журналист Александр Старикевич в своем пространном исследовательском газетном материале «БНР, которую мы не потеряли» («Навіны», 25 сакавіка 1998 г.). Имея в виду Лукашенко, он пишет: «... готов открыть еще один секрет Полишинеля: сам по себе он не уйдет даже по окончании второго срока. Не тот это человек.

Вариантов легитимного перехода власти от Лукашенко к кому бы то ни было не существует в природе».

Очень категоричное заявление. Думаю, с ним согласны далеко не все политики и журналисты, пишущие на эту тему. Ну, с политиками – дело ясное: в борьбе обретем мы счастье свое. Даже если эта борьба в нынешнем правовом раскладе заранее и безусловно обречена для них на поражение. Журналисты, как информаторы общества, на мой взгляд, должны подходить к освещению этих процессов с осторожной объективностью, оперируя не только и не столько эмоциями, сколько нормами права. В частности, не вдаваясь в дебри юриспруденции, хотя бы общеизвестными конституционными положениями, регулирующими выборы и президента, и Верховного Совета РБ. Последнее не менее важно, так как кое-кто из журналистов уже спешит заказывать панихиду по ныне все еще легитимному Верховному Совету РБ 13-го созыва. (В вышеупомянутой статье А.Старикевич не без красивости, со свойственной ему категоричностью оповещает читателей: «Но отведенный ему Конституцией 1994 года срок истекает почти одновременно с боем часов, возвещающим о наступлении 2000 года», Аминь ... Красиво, но совершенно неправильно, если руководствоваться все той же Конституцией РБ 1994 года, о чем мы и поговорим несколько позже.)

Ни в коем случае не претендуя на бесспорность своих выводов, попробую, как правовед и журналист, предложить свое видение возможных вариантов развития событий вокруг выборов и, что более важно, поговорить о вполне вероятных последствиях для независимой журналистики, которая, конечно же, по мере приближения конституционных сроков будет уделять этому все больше и больше внимания.

1. Президентские выборы на основе Конституции РБ 1994 года категорически невозможны. Кроме множества иных причин достаточно сослаться всего лишь на часть 3 статьи 97: «Выборы Президента назначаются Верховным Советом ...»

Как уже неоднократно заявляли высокие чиновники из группы власти, Конституция РБ 1994 года на сегодняшний день «лишь история». По этой логике и сам Верховный Совет РБ тоже «история». К этому можно добавить и на удивление грамотное в юридическом смысле высказывание Лукашенко в одном из его многочисленных телевыступлений. Дословно не помню, но суть его такова: пойти на такие выборы значит перечеркнуть «новую» конституцию.

Правильно. А это равносильно «явке с повинной» с последующими «чистосердечными признаниями и раскаянием». Подобную ситуацию едва ли возьмется прогнозировать даже самый розовоокий оптимист.

2. Имеется лишь один вариант – досрочные выборы в рамках «обновленной» конституции 1996 года. Но опять загвоздка: «досрочная» норма здесь распространяется лишь на случаи весьма и весьма проблематичного отстранения президента от должности (импичмент) либо с его ... естественным убытием. Сам он досрочные выборы назначить не может. Хотя у нас все возможно. Но зачем? Какой смысл? Разве что потерять два дополнительных года, завоеванных в референдумном сражении?

При определенных условиях, конечно, можно пойти навстречу «настойчивым пожеланиям» опостылевших западных демократов и еще раз продемонстрировать им «наше стремление идти по пути демократических преобразований». Да еще если втянуть в это дело парочку-другую местечковых «дерьмократов», блестяще облапошить их, смотришь, и развесят уши тамошние поборники правового государственного устройства.

Не развесят. И это, надо полагать, уже окончательно усвоили в ГВ после неоднократных и предельно категорических заявлений всех без исключения западных демократий о правовой несостоятельности и самого ноябрьского (1996 года) референдума, и его, само собой разумеется, результатов. Даже гипотетическая возможность обыграть здесь западных политиков с «закостенелым» правовым мышлением в

ЮРИЙ ТОПОРАШЕВ

ВЫБОРЫ... БЕЗ ВЫБОРА

исторически обозримом будущем равна твердому нулю. А ведь пожаты еще не самые главные всходы референдума-96. Генеральная «битва за урожай» начнется для группы власти летом 1999 года, когда вслед за нынешней законодательной властью в состоянии «нелигитима» на международной арене запросто может оказаться и власть исполнительная во главе со своим самым большим начальником. Просчитать последствия наступления подобного состояния не составляет никакого труда, и здесь позволительны любые самые мрачные прогнозы – практически все они будут попадать в «десятку».

У независимой журналистики еще есть время попытаться ответить своим читателям на несколько основных «почему?». Но времени этого остается все меньше. Надо полагать, что уже в ближайшей перспективе выборная тема будет декретирована как «подрывная», не говоря уж о выступлениях в печати политиков и журналистов, пытающихся разъяснить истинные причины крепнущей изоляции Беларуси в цивилизованном мире. А ведь вслед за политико-правовой грядет и экономическая изоляция: трудно, если вообще возможно, представить себе правовое демократическое государство, которое позволит себе роскошь смертельно рисковать, вкладывая свои средства в экономику государства, где бытует весьма своеобразное представление о правовом обеспечении государственности, где вместо общепринятых в мире стабильных законов основным «правовым» регулятором выступают декреты-скороспелки, издаваемые одним лицом и пригодные разве только на случай введения в стране военного положения. Под такие «законы» денег не давали, не дают и не дадут, что мы в полной мере ощущаем уже сегодня. О том, что будет завтра, даже не хочется говорить. Но надо, пока есть возможность...

В свое время дальновидные люди предупреждали об опасности легкомысленных властных игр на правовом поле страны, о вполне возможном исходе этих игр – попадании в правовую ловушку, из которой трудно, а то и вообще невозможно будет выкарабкаться без жертв.

Не вняли. Вместо этого, оседлав бульдозер марки «Референдум-96», вкось и вкривь перепахали то самое поле, и теперь мы имеем то, что имеем, – конституционное декларированное правовое демократическое государство тоталитарного образца. Природа не знает более совершенного в своей противоестественности гибрида.

Последствия всеобщего пребывания в правовой ловушке обществом ощущаются в разных формах и степенях. Хуже всех тем, кто стремится выбраться из нее, – таких силком тащат назад, время от времени устраивая им предметно-показательные экзекуции за проявление инициативы и вольнодумства. Независимая журналистика была, есть и будет наиболее лакомой жертвой экзекуторов, ибо, по их твердому убеждению, именно она представляет главную угрозу «стабильности» пребывания в комфорте безвременья.

И еще, конечно же, угроза исходит от недобитого Верховного Совета РБ 13-го созыва, депутаты которого «шастают» по демократическому зарубежью. В отличие от уважаемого коллеги Старикевича довольно-таки подкованные в вопросах юридической казуистики правоведы, обслуживающие группу власти, понимают, что далеко не все так просто с автоматической утратой легитимности Верховным Советом в связи с истечением срока его полномочий в 2000 году.

Впрочем, для понимания этого вопроса вовсе не надо быть глубоко эрудированным юристом. Достаточно ознакомиться с очень короткой и предельно ясной статьей 91 Конституции РБ 1994 года: «Полномочия Верховного Совета сохраняются до открытия первого заседания Верховного Совета нового созыва». То есть депутаты нынешнего ВС имеют все шансы де-юре сохранить свой статус пожизненно. Если, конечно, не пойдут по пути своих предшественников из ВС 12-го созыва и не сложат свои полномочия добровольно, за что и будут облагодетельствованы президентским банкетом за государственный счет.

Разумеется, группа власти делает и будет еще в большей степени делать вид, что ей ровным счетом наплевать на эти юридические нюансы и что все еще законный Верховный Совет – «лишь история», хотя, замечу, это прямо противоречит даже «исполненной и дополненной» конституции 1996 года, где в ст.143 предусматривается сохранение полномочий депутатов ВС.

Вот такая интересная путаница. И по мере приближения к лету 99-го узелки будут затягиваться все крепче и крепче. У режима не останется иных средств, как только заставить неукротимых депутатов ВС прекратить свою «подрывную» деятельность не столько внутри, сколько за рубежами нашего изумительно стабильного государства. В средствах принуждения стесняться не будут ... Что же касается нас, независимых журналистов, то за нашей «нравственностью» теперь зорко будет надзирать специально созданный «общественный совет» из госчиновников.

В этой ситуации мне не совсем понятна позиция некоторых коллег по цеху независимой журналистики, которые столь щедро сжигают свой публицистический запал на всевозможные «разоблачения» и «осуждения» деятельности депутатов ВС 13-го созыва, оставшихся верными Конституции 1994 года.

Признаюсь, что тоже не питал особо теплых чувств ни к 12-му, ни к 13-му парламентам. И поскольку не страдаю дальтонизмом, то прекрасно различал основные цвета их окраски. Но ведь и там были люди, достойные уважения и признания в качестве политиков новой формации. Именно они обозначили некоторый перелом в понимании истинной роли и места высшего представительного и единственного законодательного органа власти в государстве. Именно поэтому, пустившись во все тяжкие, прибегнув к немыслимым в цивилизованном мире извращениям законности, исполнительная власть уничтожила и Верховный Совет, и само понятие парламентаризма в Беларуси.

Мы не должны забывать, что на сегодняшний день именно Верховный Совет РБ 13-го созыва признается во всем цивилизованном мире *единственным* законным представительным и законодательным органом власти в Беларуси. С этим признанием, хочешь не хочешь, вынужден считаться нынешний режим: ведь западная демократия – это не просто правовые государства, но это еще и самые богатые страны ...

В головах белорусского электората и без того царят неразбериха и путаница. Свой щедрый вклад в это дело вносит государственная пресса. Так стоит ли и нам продолжать публичные выяснения, кто из демократов «демократичнее», какие партии и движения прогрессивного толка больше стремятся к укреплению белорусской государственности и независимости.

В одной небольшой и очень близкой нам по своему славянскому менталитету стране Болгарии тамошние демократы тоже несколько лет назад до хрипоты азартно выясняли, кто из них более «правильный». Да так заспорились, что и не заметили, как во власти вновь реанимировались коммунисты. За полтора года своего правления их верхушка сказочно обогатилась, а народ Болгарии был ввергнут в неописуемую нищету.

Горький урок был учтен. Болгарские демократы объединились в Союз демократических сил (СДС), демократическая пресса всячески способствовала этому объединению, активно «просветляла» мозги местному электорату, который, кстати, мало чем отличается от нашего. Результат известен: СДС выставил единого кандидата на пост президента и уверенно победил. Сплоченными рядами СДС вышел на парламентские выборы и тоже одержал победу. Вот теперь можно и поспорить, и повыяснять отношения ...

Так что может и нам надо пройти через всеобщую нищету духа и тела? Что ж, до финиша осталось совсем немного ...

Георгий ЛИСОВСКИЙ

Авторский P.S. Как я обмолвился, у нас все возможно. Не исключено и назначение какого-нибудь выборного мероприятия, а то и просто очередного референдума с заранее известными результатами. В этом случае надо просто иметь в виду, что с точки зрения «чистой» юриспруденции мероприятие такое не будет иметь юридической силы. Ибо такие «выборы», безусловно, будут без выбора. Проще говоря – профанацией.

СЛАВАМІР АДАМОВІЧ

ЮРЫЙ КАНЗАС: ТАДЫ Я ЯГО ПРОСТА ШТУРХНУЎ...

За службовым ростам грамадзяніна Канзаса Юрыя Эдуардавіча я назіраю з кастрычніка 1997 года. На той момант "герой" маіх публікацый у газеце "Наша Ніва" працаваў дырэктарам 95-й мінскай сярэдняй школы, аднаго з вучняў якой, непаўналетняга Вадзіма Лабковіча, арыштавалі і асудзілі за антыпрэзідэнцкія надпісы на сценах дамоў. На працягу шасці месяцаў тысячы людзей, у тым ліку аднакласнікі і настаўнікі Вадзіма Лабковіча, выказвалі хлопцу сваю адкрытую падтрымку. І толькі дырэктар Канзас палічыў для сябе магчымым заявіць, што ён можа выключыць вучня-патрыёта са школы. Пра гэтую службовую аператыўнасць дырэктара я і напісаў у матэрыяле "Стаянне супраць рэжыму" ("НН", № 31 за 1997 г.). Чыноўніку ад педагогікі журналісцкія характарыстыкі ягонае персоны не спадабаліся, і ён прыгразіў судовай распраўай. У адказ мне прыйшлося па тэлефоне катэгарычна заявіць, што на неадэкватныя рэакцыі я адказваю выключна адэкватна, гэта значыць па-мужчынску. Пагрозы судом рэзка спыніліся.

У хуткім часе былы дырэктар СШ № 95 стаў загадчыкам аддзела адукацыі Цэнтральнага раёна сталіцы.

І вось прозвішча *Канзас* ізноў усплыло на старонках недзяржаўнай прэсы. Гэтым разам у сувязі са справай аб спробе звольніць з працы настаўніцу 37-й мінскай школы Леанарду Мухіну. Калі журналіст Эдвард Тарлецкі 6 красавіка ўвечары прыйшоў на бацькоўскі сход, дзе мусіў вырашыцца лёс настаўніцы, прысутны на сходзе грамадзянін Канзас атакаваў карэспандэнта, прымяніўшы фізічную сілу.

Пра напад на калегу мне стала вядома з газеты "Навіны" (№ 37 за 10 красавіка 1998 года). Хоць і агідна было, але, кіруючыся пачуццямі журналісцкай салідарнасці і патрыятызму, у гэты ж дзень я завітаў у кабінет новаспечанага загадчыка. Пры гэтым я вырашыў, што калі толькі ваяўнічы "педагог" павысіць на мяне голас, абразіць словам ці, не дай Бог, падыме руку, мне прыйдзецца супакоіць яго самым радыкальным чынам і, як гэта ні парадаксальна, звярнуцца ў суд. Чыноўнік, на сваё шчасце, "адчуў кан'юнктуру", таму не стаў не тое што рукамі размахваць, але нават голас не павысіў. Адзіны пракол – раз ці два звярнуўся да мяне на "ты", але пасля маёй заўвагі папрасіў прабачэння. Такім чынам, замест нікому не патрэбнай сваркі ў нас атрымалася інтэрв'ю.

Галоўны "педагог" Цэнтральнга раёна пацвердзіў легенду пра тое, што дырэктар СШ № 37 Галкіна нібыта атрымала ад бацькоў пісьмо, у якім яны выказваюць прэтэнзіі да настаўніцы пачатковых класаў Л.С.Мухінай. Праўда, іншыя бацькі напісалі іншы ліст, у якім выказалі супрацьлеглы пункт гледжання. Першы допіс быў абмеркаваны на сходзе працоўнага калектыву. Далей цытую грамадзяніна Канзаса: "Коллектив осудил политическую деятельность учителя. Спустя некоторое время родители учеников пригласили его на собрание, которое началось 6 апреля

в 19 часов вечера и проходило в конструктивной форме ... Где-то минут через тридцать открылась дверь, зашёл молодой человек, сказал, что он журналист, будет здесь работать, брать интервью ..."

Канфлікт разгортваўся наступным чынам. Дырэктар школы Галкіна і загадчык РАНА Канзас паспрабавалі выставіць за дзверы карэспандэнта радыё "Свабода" Эдварда Тарлецкага. Тады журналіст нагадаў прысутным пра Закон аб друку. У сваю чаргу грамадзянін Канзас заявіў, што "такого закона нет". І пасля: "Да я не уверен, что родители захотят разговаривать с вами (журналістам Э.Тарлецкім. – С.А.)"

У час канфлікту нават паспелі правесці адкрытае галасаванне на прадмет прысутнасці на сходзе карэспандэнта. Паводле словаў Канзаса, з 24 чалавек 18 бацькоў сказалі, што не жадаюць, каб ён прысутнічаў, 6 устрымаліся ...

А цяпер самае цікавае. Ціхім галасочкам, у якім, аднак, стабільна, упэўнена гучыць нотка грэблівасці і здзеку, гаспадар кабінета, гісторык па адукацыі і мой аднагодак Канзас распавядае: "Молодой человек (Э.Тарлецкі. – С.А.) и после этого (пасля галасавання – С.А.) отказался уйти. Более того, он вот такой же чудесный магнитофон включил ... *Тогда я его просто толкнул*. Он зацепился за стол и приземлился неудачно так, на четвереначки. Поднялся и вышел, а до этого уже администрация школы вызвала милицию. Но я никакого скандала не хотел ... Не ясно, кто приглашал журналиста, почему пришёл? Вот видите, я же на вас не набрасываюсь ..."

Акрамя працытаванага, грамадзянін Канзас прызнаўся, што бацькі вучняў, якія напісалі першае пісьмо, не захацелі, каб называлі іхныя прозвішчы. (Чаму?) І звальняць настаўніцу Мухіну ніхто, аказваецца, не збіраўся. (Тады навошта было агарод гарадзіць, турбаваць слабае сэрца спадарыні Галкінай?)

Рэпрэсіі супраць грамадзянкі Беларусі і сапраўднага педагога Леанарды Станіславаўны Мухінай распачалі за "палітычную дзейнасць", г.зн. за элементарны беларускі патрыятызм. Калі ж я спытаў грамадзяніна Канзаса, чым, на яго думку, займаецца ў школах БПСМ, "педагог", уздыхнуўшы, выціснуў з сябе, бадай, адзіныя за ўвесь час размовы праўдзівыя словы: "Есть распоряжения государственных органов, я их выполняю, действуют указы президента и распоряжения Совета Министров. Это на сегодняшний день государственная власть, я ей подчиняюсь". А потым ізноў пайшла-палілася мана. "Ну какая политическая линия у БПСМ?" – пытаннем на пытанне адказваў мне круглашчокі, увесь такі ружовенькі, як макет мічурынскага яблыка, Эдуардавіч. Больш за тое, калі ўжо дыктафон быў схаваны (але не выключаны), гаваркі чыноўнік заявіў, што яго, напры-клад, таксама не вельмі ўсцешвае "дзень яднання" Беларусі з Расіяй. Праўда, не ўдакладніў, чаму.

Думаю, на гэтым варта спыніцца і зрабіць кароткае рэзюм. З кожнаю хвілінаю нашага жыцця рэжым на Беларусі ўсё больш і больш дзічэе і робіцца не па-чалавечы жорсткім. (І калі ўсё дазволена галоўным іерархам дзяржаўнай сістэмы, дык чаму не можна сабе дазволіць "расслабіцца" ды "пamaxaць ручкамі" перад журналістамі сярэднестатыстычны чыноўнік? Відаць, хутка рукапрыкладства стане звычайным раздзелам у сістэме "новай" беларускай педагогікі. 16 красавіка 1998 г. г.Мінск.

ВАЛЕРИЙ ШУКИН

ЖУРНАЛИСТСКОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ

В действиях представителей власти, избивающих в Беларуси журналистов, состав преступления отсутствует.

На расследовании событий 2 апреля прошлого года придется, видимо, пока поставить точку. Временно, до президентских выборов. Но при условии, что «ДМБ-99» завершится «увольнением» всенародноизбранного в запас и нынешний главный политик страны не останется на сверхсрочную. А до тех пор, пока он находится у власти, ответы на обращения граждан и общественных организаций в прокуратуру о нарушении государственными структурами Конституции и законов будут заканчиваться словами: «Работники милиции своих полномочий не превысили. Производство по делу прекращено за отсутствием в их действиях состава преступления».

Такая очередная отписка пришла на очередное обращение в феврале 1998 года президента БАЖ Ж.Литвиной, а также журналистов И.Халип и В.Щукина в прокуратуру республики с требованием дать оценку действиям органов правопорядка, избивающих и задерживающих представителей СМИ 2 апреля 1997 года.

Из ответа следует, что начальником отдела по надзору за следствием в органах прокуратуры И.К.Зуем установлено: «к журналистам, которые оказывали неповиновение работникам милиции, забрасывали их камнями, бутылками, другими предметами, мешали им выполнять служебные обязанности по наведению порядка, была применена физическая сила, в том числе и спецсредства».

«Запустить дурочку» — так назвал этот бюрократический прием советский сатирик Аркадий Райкин. Следуя такому правилу, прокурор К.Зуй отвечает заявителям про каких-то бесполых и бесфамильных журналистов, препятствующих выполнять служебные обязанности неким не названым работникам милиции.

Однако физическую силу и спецсредства органы правопорядка применяли к конкретным журналистам конкретного пола – Ирине Халип и Валерию Щукину, которые, как следует из ответа прокурорского «надзирателя», лично сами милиции в наведении порядка не препятствовали.

Тем не менее сама милиция не просто мешала названным должностным лицам средств массовой информации, а избила и арестовала этих журналистов. Называя события своими именами, работники милиции препятствовали представителям СМИ выполнять служебные обязанности. Фотографии этих стражей порядка и видеозаписи избиения журналистов у прокуратуры имеются.

Документально засвидетельствованная противоправность действий работников правоохранительных органов была очевидна. Потому и возбуждалось уголовное дело. Но белорусская прокуратура руководствуется не Конституцией и законами страны, а указаниями главы государства. Именно поэтому закрыли дело об избиении и незаконном задержании журналистов.

Прокурор К.Зуй «запустил дурочку» вместо ответа по существу на поставленные заявителями перед прокуратурой требования представить документальное подтверждение того, что:

- на Коммунистической улице г.Минска, где избивали журналистов, имело место какое-либо шествие граждан, т.е. осуществлялось движение праздничной организованной колонны;
- журналисты были участниками шествия, т.е. несли плакаты, выкрикивали призывы и т.п.;
- журналисты не повиновались законным требованиям работников милиции и противодействовали им в выполнении обязанностей по наведению порядка, т.е. избивали милиционеров, бросали в них бутылки, рвали форменную одежду и т.п.

Естественно, речь идет не о показаниях самих милиционеров, а о фотографиях и видеозаписях.

Ведь, вообще-то, шествие на Коммунистической было, но шествовали не журналисты, не белорусские граждане а... президентская милиция. Двигалась она строем, шеренгами во всю ширину улицы, в полной милицейской экипировке, демонстрируя перед телекамерами виртуозную работу резиновыми дубинками. Колонна подчинялась командам милицейских полковников, которые следили за равнением в шеренгах и поддерживали непрерывную связь с «генеральным» милицейским штабом. Единственно, чего не хватало, так это оркестра, чтобы происходящее можно было назвать парадом, или барабана, чтобы движение милицейских шеренг полностью соответствовало канонам психической атаки.

2 апреля 1997 года Верховный милицейский главнокомандующий проводил на улице Коммунистической зачетное учение по усмирению недовольства белорусского народа антинародной, антидемократической внешней и внутренней политикой, проводимой главой государства. Только этим объясняется лаконичный ответ президенту БАЖ начальника управления по надзору за следствием в органах прокуратуры С.В.Гуреева: «Оснований для отмены принятого решения по прекращении уголовного дела о превышении служебных полномочий сотрудниками милиции 2 апреля 1997 года не имеется».

Остается лишь напомнить сотрудникам правоохранительных органов, что Верховным Советом 13-го созыва разработан проект закона «О люстрациях». То будет один из первых законов, принятых после восстановления на Беларуси конституционной законности. И государственные чиновники, не выполняющие ныне конституционные гарантии, будут лишены права занимать в республике государственные должности. Эти годы не будут засчитываться им в стаж государственной службы.

ГЕНАДИЙ БАРБАРИЧ:

МНЕ УГРОЖАЛИ ЗА ТО, ЧТО Я ЖУРНАЛИСТ

2 апреля 1998 г. оппозиция провела в г.Минске очередную акцию протеста. Она была приурочена к годовщине подписания союзного договора между Россией и Беларусью. С площади Якуба Коласа группа молодёжи около 100-150 человек по тротуарам проспекта Франциска Скорины прошла до центра, где была рассеяна специально экипированными подразделениями внутренних войск. Затем начались задержания. Причём какие-то люди в штатском захватывали людей и обращались с ними так, будто они опасны и вооружены. Секретарь управы БНФ Вячеслав Сивчик был сбит с ног и получил сотрясение мозга. Среди десятков задержанных оказалось много несовершеннолетних. Все были доставлены в Советский и Центральный районные отделения внутренних дел г.Минска

Я освещал происходившее по заданию редакции информационного агенства БелаПАН. Примерно в восемь часов вечера, когда стало известно о многочисленных «захватах» граждан, решил посетить эти два райотдела милиции, чтобы узнать общее количество задержанных и соответствующую информацию. Побывал сначала в Советском, затем в Центральном РОВД.

Дежурный Центрального райотдела, назвавшийся майором Курачуком, разговаривал грубо и не дал никакой информации, точнее, соврал, что никого из задержанных на митинге в отделении нет. Но вскоре удалось выяснить, что в Центральном РОВД находится группа задержанных примерно из 10 человек, в том числе секретарь управы БНФ Вячеслав Сивчик, несколько несовершеннолетних. Начали прибывать родители и родственники задержанных подростков, которых вызвали в милицию. По закону несовершеннолетних не имеют права удерживать под стражей более 3 часов. Видя, что установленное законом время истекает, а добиться ровным счетом ничего нельзя, родители начали

возмущаться и требовать информацию о детях. Дежурный и ещё два офицера смотрели по телевизору футбол и огрызались на требования родителей. Но некоторые, особенно мать 15-летнего Виктора Иванова, начала более настойчиво требовать освободить сына, хотя бы увидеть его и накормить. Офицер милиции перешёл на крик: «Я сейчас вызову ОМОН, я всех выставлю отсюда! Женщина, тебя я посажу в камеру – там быстро успокоишься!» Но угрозы только подхлестнули мать и ещё несколько человек, собравшихся в фойе. «Отпустите детей!» – требовали они. Я включил диктофон и начал записывать хамский диалог офицера милиции с людьми. «Да пошла ты ...» – рявкнул он матери Виктора Иванова, и окошко в очередной раз захлопнулось перед её лицом. Я стал расспрашивать родителей и других родственников, узнавать фамилии, возраст их детей. Все были возмущены. В этот момент я увидел, что дежурный жестами подзывает меня. Я не двинулся с места. Но когда он вышел и обратился конкретно ко мне, пришлось подойти. И вдруг он и ещё двое милиционеров схватили меня за руки и одежду, рывком втащили за двери и тут же захлопнули её, так как люди бросились мне на выручку. Посыпался отборный мат и оскорбления со стороны стражей порядка. Меня отбросили к стене, пообещав тут же по этой стене и размазать. «Всё достать из карманов!» – орал дежурный. Я предъявил удостоверение сотрудника информационного агентства БелаПАН, что вызвало очередную волну нецензурной брани, и майор заорал в открытую: «Магнитофон быстро, плёнку!» Видя численное превосходство «противника» и понимая, что вряд ли меня отпустят с кассетой, я отдал диктофон. Майор тут же вырвал кассету и заорал: «Всё достать из карманов. Документы на стол! Провокатор! Ты подговаривал людей, устроил тут сборище. Это режимная зона! Это райотдел милиции, а не базар! Пишите протокол и на 15 суток ареста его! Развелось тут таких ... из бульварных газетёнок. Вы нас скоро выведете. Мы таких вешать на столбах фонарных будем!» Майор ушёл.

Тут же ко мне подскочил один из сержантов, которому было поручено составить протокол, и, внезапно замахнувшись, рявкнул: «Сейчас морду размажу! Не веришь?...» «Давай, размажь», – ответил я. Подержав кулак на весу несколько секунд, сержант, смутившись, отошёл. Сотрудники милиции явно провоцировали меня на какое-нибудь резкое действие, чтобы получить формальный повод для оправдания своих хамских, незаконных действий. Два сержанта через некотрое время написали протокол о якобы допущенных мной нарушениях порядка, хотя их в фойе не было. Вскоре я спросил у помощника дежурного, задержан ли я? «Нет. Не задержаны. Вы у нас отдыхаете», – ответил тот. Тем не менее документы и кассету мне не возвращали. В помещение зашёл один из сотрудников Центрального РОВД, которого я помнил по предыдущим акциям оппозиции, капитан Прузан. Я заявил ему, что выполнял задание редакции и задержан незаконно и что у меня незаконно забрали кассету. «Я не в курсе», – сказал капитан Прузан и торопливо вышел из комнаты.

В общей сложности в «дежурке» я провёл два с половиной часа. Документы и кассету мне всё же вернули, но записи на кассете были полностью уничтожены. Личные вещи возвратили с очередными угрозами, что если не уберусь из РОВД, то буду арестован. Я сказал, что всё-таки доведу дело до конца и дождусь освобождения задержанных. Почти вместе со мной, в 2 часа ночи, начали выпускать людей, в том числе несовершеннолетних, которых вместо положенных трёх часов продержали в милиции в два раза дольше. Я беседовал с ними, записывал рассказы трёх освобожденных ребят, их родителей на диктофон. Сотрудники милиции за мной наблюдали, но вновь задерживать не стали.

В последующие дни я решил не подавать заявления в прокуратуру или суд. Так как по опыту коллег знаю, что это не даёт никаких результатов. Даже когда журналистов во время исполнения ими своих профессиональных обязанностей сотрудники милиции жестоко избивали, как это было 26 апреля 1996 года, 2 апреля 1997 года, и это было зафиксировано на фото- и видеоплёнку, никто из виновных белорусской прокуратурой к ответственности привлечён не был. Бессмысленно в полицейском государстве апеллировать к властям о защите своих прав, так как власти сами же нарушают эти права и вытирают ноги о законы.

Мне угрожали только за то, что я журналист.

УЛАДЗІМІР ПАДГОЛ

ПРАБЛЕМА АБ"ЕКТЫЎНАСЦІ НЕЗАЛЕЖНАГА ДРУКУ НА БЕЛАРУСІ

Аналіз таго, як апісвалі журналісты апошнія дзве падзеі (святкаванне 80-х угодкаў БНР 22 сакавіка і інтэграцыйнае шоў 2 красавіка з арыштамі) у газетах "Навіны" і "Народная воля", прыводзіць мяне да высноў, што журналісты незалежнага дэмакратычнага друку ды і рэдактары гэтых газет не заўсёды валодаюць у поўнай меры інфармацыяй, а зыходзяць у сваіх апісаннях з даволі суб'ектыўных поглядаў на тое, што адбываецца. Яны не шчыруюць у пошуках дробязяў, сукупнасць якіх можа вызначаць пэўныя тэндэнцыі.

У рэпартажы з шэсця 22 сакавіка, прысвечанага 80-м угодкам БНР, у газеце "Навіны", якая выйшла адразу пасля шэсця... не было апісання наступнай падзеі. З Віцебска ў Мінск прыехалі сябры рады "Выбар" БНФ У.Плешчанка, Ю.Мароз, Б.Хамайда (апошні рэдактар забароненай газеты "Выбар"), яны пранеслі на шэсці бел-чырвона-белых буслоў з адпаведнымі сцягамі і напрыканцы мітынга ізноў наладзілі сваё шэсце — данеслі буслоў да галоўных дзвярэй рэзідэнцыі прэзідэнта. Падчас размовы з галоўным рэдактарам "Навін" І.Герменчуком я даведаўся, што абзац пра гэтае шэсце быў у аўтара рэпартажа, але ён, як рэдактар, вырашыў яго зняць, каб даць апісанне гэтай падзеі ў наступным нумары.

І сапраўды, у наступным нумары гэта інфармацыя была змешчана. Але ізноў без тых падрабязнасцяў, якія б данеслі да чытачоў галоўны сэнс падзеі.

У "Народнай волі" за 25 сакавіка рэпартаж аб падзеях 22 сакавіка галоўным рэдактарам быў зняты з-за шэрагу неправераных фактаў. У нумары за 27 сакавіка матэрыял пайшоў, але без прозвішчаў віцяблян, якія цудоўна ўяўлялі, што іх чакае.

Якіх жа "дробязяў" не заўважылі журналісты?

З таго моманту, як прэзідэнцкія чыноўнікі парэзалі на кавалкі бел-чырвона-белы сцяг і паставілі на ім аўтографы, гістарычны нацыянальны сімвал беларусаў упершыню апынуўся перад рэзідэнцыяй прэзідэнта. Больш за тое, нацыяналісты з Віцебска данеслі да рэзідэнцыі папярэджанне ад легендарнага Мірона, які рэгулярна з 1995 года вывешвае сцягі на мяжы Беларусі і Расіі ў Лёзна. І гэтае папярэджанне падчас суда над хлопцамі суддзя вельмі не хацела заўважаць. Падчас суда над Хамайдам у якасці рэчавага доказу яго віны, як зафіксавана ў судовым пратаколе, прысутнічаў "макет аиста". А ў рашэнні суда сказана, што макет аиста неабходна знішчыць.

Па сутнасці, памагатыя рэжыму распачалі вайну з бусламі. Перад прэзідэнцкім палацам міліцыянты ламалі буслам ногі, адрывалі крылы, скручвалі галовы. Нічога гэтага ў вышэйзгаданых рэпартажах не было, бо падчас затрымання віцебскіх актывістаў побач знаходзіліся толькі замежныя журналісты ды адзін супрацоўнік БДГ. А як трапна заўважыў затрыманы інжынер Ул.Плешчанка, які мае шмат вынаходстваў, бусел, калі нехта бурыў ягонае гняздо, ляцеў да вогнішча і прыносіў на страху хаты дрэннага чалавека галавешку. Хата згарала...

Зараз віцебскія фронтаўцы маюць намер дамагацца ад міліцыянтаў вяртання буслоў, бо толькі ў адным рашэнні суда было сказана пра знішчэнне "матэрыяльнага доказу"...

Бусліная гісторыя мае сваю перадгісторыю. У вас, паважаныя чытачы, можа ўзнікнуць пытанне: а навошта было ехаць з Віцебска, няўжо ў Мінску не знайшлося ахвотнікаў данесці бел-чырвона-белы сцяг да рэзідэнцыі прэзідэнта? Не знайшлося. Першая спроба зрабіць "падарункі" першай асобе дзяржавы была задумана 10 кастрычніка падчас падрыхтоўкі да акцыі супраць голаду і холаду. Тады па сцэнарыю было запланавана данесці да рэзідэнцыі ў якасці падарункаў "ватоўку", "дубальтоўку", іншыя рэчы.

Ідэя была прапанавана, здаецца, самым смелым героем старонак незалежнага друку. Адказ быў просты. Гэта немагчыма. Перахопяць на подступах. Няма сэнсу рызыкаваць. Так увосень прэзідэнт не атрымаў палітычны ўраджай, які так клапатліва "вырошчваў".

Другі пратакольны эпізод дэмакратычнага жыццяапісання тычыцца арыштаў, якія адбыліся 2 красавіка. Што ж не патрапіла на старонкі газет? Калі Баршчэўскі з жонкай увечары вярталіся з управы дамоў, да іх з двух бакоў падышлі міліцыянты і схапілі Лявонаву жонку Алену. Арыштоўвалі абодвух, але трымалі толькі жонку, відавочна, спадзяваліся, што ў такім выпадку муж не збяжыць. Праз дзве гадзіны ўтрымання пад вартай Алену падманам заманілі ў пакой, дзе фатаграфуюць злачынцаў, і пакінулі ў архіве яе анфас і профіль. На наступны дзень яе арыштавалі зноў у... будынку суда, куды Алена прыехала шукаць мужа. Прыставілі да яе вартавога. Калі ж вартавога апанаваў страх, што Алена збяжыць, ён прапанаваў ёй спатканне з мужам. Завёў у аўтобус, дзе чакаў суда Лявон, і хуценька зачыніў за ёй дзверы.

Пра арышт жонкі лідэра БНФ чытачы абедзвюх газет з рэпартажаў аб другакрасавіцкім хапуне не даведаліся. А за гэтым фактам стаіць вельмі важная тэндэнцыя. Калі ўлады не дазволілі мітынг пратэсту 2 красавіка, галоўны міліцыянт Мінска пазваніў Баршчэўскаму і спытаў, хто з вас будзе адказваць за мітынг і шэсце, калі яны адбудуцца. "Ніхто, — адказаў Лявон, — я сам буду на вечарыне, прысвечанай Б.Брэхту." Карацей, у вас свая інтэграцыя, а ў мяне свая. І быў, і чытаў свае пераклады з нямецкай на беларускую, і прымаў апладысменты і кветкі. Так з кветкамі іх і арыштоўвалі. Алене ў пратаколе спачатку напісалі: "шла мимо цирка и громко кричала "жыве Беларусь", чем нарушала общественный порядок." Лявона міліцыянты "заўважылі" ў несанкцыянаваным шэсці. Баршчэўскаму ўдалося запэўніць суддзю адкласці судовы працэс, каб наведаць Брэст, дзе яго з групай пісьменнікаў чакалі чытачы, і за гэты час адшукаць сведак, якія бачылі яго і слухалі падчас вечарыны, прысвечанай інтэграцыі з нямецкай культурай. Але надрукаваць заклік да сведкаў у дэмакратычным друку не ўдалося.

Увогуле надрукаваць у незалежнай газеце сваё меркаванне даволі цяжка нават палітычнаму лідэру. Зрэшты, у той дзень, калі арыштаванага Баршчэўскага судзілі, у "Навінах" выйшаў яго артыкул, дзе апісвалася бачанне ім стратэгіі дзейнасці вызвольнага руху, як сучаснай формы нацыянальнай ідэі. Парадокс ў тым, што артыкул выйшаў з купюрамі.

"З аднаго боку, пэўным чынам адышла на другі план маральная аб'ядноўчая ініцыятыва "Хартыі-97", якая, безумоўна, адыграла сваю станоўчую ролю ў кансалідацыі антыдыктатарскіх сіл у Беларусі."

"Магчымыя формы працягу акцыі "Хартыя-97" (у першую чаргу, на сусветнай арэне) могуць, на наш погляд, таксама спрыяць разгортванню працы ў гэтым кірунку."

Адзін з вопытнейшых журналістаў Ул.Глод на гэта заўважыў, што рэдактар мае права рабіць такія купюры. Я не пагадзіўся. Мы ўсе часта прыводзім выказванне мудрага чалавека, як узор дэмакратычнага падыходу:

"Я не падзяляю тваіх поглядаў, але за магчымасць даць табе выказацца гатовы аддаць жыццё". Пакуль што ў незалежным друку Беларусі існуе іншая тэндэнцыя:

"Мая газета — маё жыццё. Усе і ўсё, што не падзяляе мае погляды, не будзе існаваць на маіх старонках".

Гэта, безумоўна, тычыцца і афіцыйнай прэсы.

Ох, як далёка нам да незалежнага дэмакратычнага друку.

Уладзімір Падгол,
кандыдат філасофскіх навук

ИГОРЬ КУЗНЕЦОВ
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

У бюлетэні "Чацвёртая ўлада" (№ 2, 1998г.) у артыкуле "Чорныя плямы чырвонай гісторыі", мы расказалі пра часы сталінскага генацыду, прыводзілі вытрымкі з даносаў 30-х гадоў і "службовых запісак" у тым жа стылі, якія ачарнялі журналістаў, чыя пазіцыя розніцца ад "афіцыйных" ідэалагічных догмаў, сёння. Тагачасная прэса ператварылася ў прапагандысцкіададатак да заганнай таталітарнай сістэмы і апантана кляйміла так званых "ворагаў народа", — пераважна лепшых прадстаўнікоў інтэлігенцыі.

Да складання даносаў, згубіўшы сумленне і чалавецкасць, апусціліся людзі, якія займалі ў камуністычнай сістэме даволі высокія пасады. Зусім нядаўна для мільёнаў савецкіх грамадзян яны ўяўлялі "ум, честь и совесть нашей эпохи..." Аднак гісторыя паступова расстаўляе кропкі над "і", яе "белыя" плямы запаўняюць раней невядомыя, цікавыя і часта проста жахлівыя факты.

Сёння мы прапануем знаёмства з яшчэ адным, "юбілейным" дакументам, які роўна 30 гадоў таму быў пазначаны грыфам "Совершенно секретно".

Этот документ был направлен Л.И.Брежневу по инициативе «молодого» секретаря МГК КПСС В.В.Гришина.

История записки-доноса такова. В 1966 году состоялся суд над писателями Ю.Даниэлем и А.Синявским. Они получили соответствующие «сроки» в лагерях строгого режима «за антисоветскую агитацию и пропаганду, распространение антисоветской литературы».

Появились письма – в Верховный Совет, ЦК КПСС, Президиум XXIII съезда. Одно из них подписали, к примеру, 62 советских писателя. Были протесты от студентов, художников, журналистов, работников издательств, научных сотрудников. Что же в ЦК? Суслов, к примеру, потребовал «разобраться и наказать». На «подписантов» стали заводить персональные дела, их «прорабатывали» на собраниях, увольняли.

Другая группа инакомыслящих – А.Гинзбург, Ю.Галансков, А.Добровольский и В.Ланскова вместо писем-просьб стали собирать материалы процесса: не только протоколы, но и мнения о суде, интервью, стихи, даже анекдоты. Составили «Белую книгу» и переправили ее за рубеж. Ее создателей арестовали и судили.

Их арест, в свою очередь, породил новый поток писем протеста, обращений. Правоохранительные органы начали жесткую обработку инакомыслящих: слежка, обыск, вызовы в прокуратуру и т.д. Активную травлю начали газеты.

В этой обстановке и появилась записка-донос. Мы видим необычный ряд авторов. Ю.В.Андропов, председатель КГБ, мог сам направить записку «наверх». Но характерно, что такого рода политические документы он старался никогда не подписывать единолично. В.В.Гришин тоже старался придать записке законный вид, заполучив подпись Генерального прокурора СССР Р.А.Руденко. Указан и тот, по чьим приказам арестовывали и приходили с обыском – министр МВД СССР Н.А.Щелоков.

Записка публикуется в сокращении. Возможно, что читателю она будет интересна не только своим содержанием, но и формой.

Сов.секретно
ЦК КПСС

В последние месяцы пропагандистские центры империалистических государств активно используют в своей антисоветской деятельности судебный процесс по делу ГИНЗБУРГА, ГАЛАНСКОВА, ДОБРОВОЛЬСКОГО и ЛАШКОВОЙ. Редакция буржуазного Запада на этот процесс вылилась в открытую клевету на советский государственный и общественный строй, в стремление организовать кампанию против СССР как государства, в котором якобы отсутствуют демократические свободы.

Прямую помощь противнику в разжигании враждебной кампании оказывают своими действиями ГРИГОРЕНКО, ВОЛЬПИН-ЕСИН, ЯКИР, ЛИТВИНОВ и БОГОРАЗ-БРУХАН, которые по существу пошли на сотрудничество с Западом.

Выступая в роли пособников наиболее реакционной части представителей буржуазной прессы и радио, они систематически снабжают их клеветническими материалами, пытаются проводить частным образом пресс-конференции для иностранцев; подстрекают антиобщественные элементы к политически вредной деятедльности, инспирируют изготовление и распространение враждебных по своему содержанию писем, заявлений, «протестов», провакационно ведут себя по отношению к органам власти...

Органами прокуратуры и госбезопасности с ГРИГОРЕНКО, ВОЛЬПИНЫМ-ЕСИНЫМ, ЯКИРОМ, ЛИТВИНОВЫМ и БОГОРАЗ-БРУХМАН неоднократно проводились предусмотрительные беседы, однако все это никакого действия на них не возымело. Более того, уже после предупреждений ЯКИР принял активное участие в изготовлении, распространении в СССР и передаче на Запад нового провокационного обращения «К деятелям науки, культуры и искусства СССР», в котором утверждается об отсутствии в Советском Союзе политических свобод, возводится клевета на деятельность партийного и государственного аппарата, содержится призыв к общественности выступить за пересмотр линии партии.

Авторы «обращения», характеризуя советскую действительность, указывают: «В течение нескольких лет в нашей общественной жизни намечаются зловещие симптомы реставрации сталинизма. Наиболее ярко проявляется это в повторении самых страшных

ИГОРЬ КУЗНЕЦОВ
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

деяний той эпохи – в организации жестоких процессов над людьми, которые посмели отстаивать свое достоинство и внутреннюю свободу, дерзнули думать и протестовать... Бесчеловечные расправы над интеллигентами – это логическое завершение атмосферы общественной жизни нескольких последних лет. Наивным надеждам на полное оздоровление общественной жизни, вселенным в нас решениями XX и XXII съездов, не уда-лось сбыться... Ни одно из демократических начинаний не доведено до конца...

В общественных науках продолжает навязываться губительный и необратимый диктат конъюнктуры».

«Обращение» заканчивается провокационным призывом к деятелям науки, культуры и искусства «поднять свой голос против надвигающейся опасности новых сталиных и ежовых... Вы поставлены в такие условия, что выполнение своего гражданского долга – каждый раз акт мужества. Но ведь выбора нет – или мужество, или трусливое соучастие в грязных делах...»

Становится очевидным стремление указанных лиц придать своей антиобщественной деятельности широкий размах, втянуть в нее деятелей науки, культуры и искусства и найти организационные формы этого «движения». В одном из вариантов «обращения», полученного оперативным путем, говорится: «Мы призываем вас к созданию авторитетной общественной организации, которая сможет, минуя бюрократический аппарат, вступать в непосредственное общение с правительством, защищая права, свободу, жизнь, достоинство людей, ограждая страну от возможности возрождения сталинизма в любой форме».

Клеветнические «обращения» и письма ГРИГОРЕНКО, ВОЛЬПИНА-ЕСИНА, ЯКИРА, ЛИТВИНОВА и БОГОРАЗ-БРУХМАН, переданные зарубежными радиостанциями, стали известны враждебно настроенным лицам в Советском Союзе и воспринимаются ими как свидетельство активной политической борьбы.

Таким образом, поведение указанной группы лиц приобретает все более дерзкий характер, а безнаказанность их действий вызывает у многих советских граждан недоумение.

Прокуратура СССР, Комитет госбезопасности и Министерство охраны общественного порядка в действиях ВОЛЬПИНА-ЕСИНА, ЯКИРА, ЛИТВИНОВА, БОГОРАЗ-БРУХМАН находят состав преступления, предусмотренный ст.190^1 УК РСФСР /распространение заведомо ложных измышлений, порочащих советский государственный и общественный строй/. Однако привлекать их к уголовной ответственности в настоящее время, по нашему мнению, нецелесообразно, поскольку эта мера может вызвать новую волну демагогических требований со стороны антиобщественных элементов внутри страны и подстрекательских действий буржуазной пропаганды.

В связи с этим вносим следующие предложения:

– поручить прокурору города Москвы возбудить в отношении ГРИГОРЕНКО уголовное дело по ст190^1 УК РСФСР, подвергнуть его аресту и направить на судебно-медицинскую экспертизу. В зависимости от результатов экспертизы решить вопрос о предании ГРИГОРЕНКО суду или направить на принудительное лечение;

– разрешить ВОЛЬПИНУ-ЕСИНУ выехать в США для участия в работе симпозиума по математическому анализу /официальное приглашение из США у него имеется/. В том случае, если ВОЛЬПИН-ЕСИН во время пребывания в США скомпрометирует себя недостойным поведением, рассмотреть вопрос о лишении ВОЛЬПИНА-ЕСИНА советского гражданства и закрытии ему въезда в СССР;

– ЯКИРА, ЛИТВИНОВА и БОГОРАЗ-БРУХМАН вызвать в Прокуратуру СССР и в категорической форме потребовать немедленного прекращения антиобщественной деятельности. Предупредить ЯКИРА, ЛИТВИНОВА и БОГОРАЗ-БРУХМАН, что в противном случае они будут немедленно лишены прописки и удалены из Москвы.

В связи с этим считаем необходимым внести дополнение в Постановление Совета Министров СССР от 15 августа 1966 года №658-211 «Об укреплении паспортного режима в городах Москве, Ленинграде и Московской области»;

– поручить Моссовету /если предупреждение не возымеет действия/ на основании дополнения к указанному Постановлению Совета Министров СССР принять решение о лишении ЯКИРА и ЛИТВИНОВА московской прописки сроком на 2 года;

– поручить Министерству охраны общественного порядка удалить ЯКИРА и ЛИТВИНОВА из Москвы, определив место жительства ЯКИРУ в Тюменской области, ЛИТВИНОВУ в Гурьевской области Казахской ССР;

– вопрос о лишении прописки и удалении из Москвы БОГОРАЗ-БРУХМАН рассмотреть дополнительно в зависимости от ее поведения после применения указанных санкций в отношении ЯКИРА и ЛИТВИНОВА;

– подготовить и опубликовать в газете «Советская Россия» в день осуществления санкций в отношении ГРИГОРЕНКО, ВОЛЬПИНА-ЕСИНА, ЯКИРА, ЛИТВИНОВА и БОГОРАЗ-БРУХМАН сообщения по этому вопросу.

АНДРОПОВ ГРИШИН РУДЕНКО ЩЕЛОКОВ

3 апреля 1968 года № 731-а

Отправлено Комитетом Госбезопасности при СМ СССР

Публикация и предисловие Игоря Кузнецова

Наталья Улан

ВЕСНА В ПРИМЕТАХ

или

Записки провинциалки

Инда взопрели озимые. Рассупонилось солнышко, расталдыкнуло свои лучи по белу светушку. И .Ильф Е.Петров «Золотой теленок»

Для всех земных сущностей, способных дышать, весна – время пробуждения. Вряд ли чего-то еще ждут одновременно всем миром с такой силой. Ожидание объединяет. Ведь весну приятно ждать. Эта красна девица никогда не обманывает твоего доверия, всегда выполняет обещания. Она обрушивается на затхлый зимний мир веселым потоком яркой свежести. Мир зачарованно вздыхает, стесняясь, опускает голову и смущенно кривит губы в улыбке: «Уж слишком хороша красавица! Я не готов».

Такова весна повсюду во всей своей глобальной прелести. Однако в зависимости от географического положения, политической обстановки, экономической ситуации и прочей надоевшей за зиму официозной ерунды приход весны характеризуется определенными особенностями в зависимости от тонкостей человеческого характера, образа жизни, устоев и условий существования.

Для провинции Беларуси весна прежде всего - всеобщий вздох облегчения.

– Слава богу, потеплело,– говорят люди друг другу и улыбаются почти счастливо. Еще бы! Солнышко греет, и, стало быть, о необходимых покупках, наносящих сокрушительный удар по тощему карману провинциала, можно забыть. Что нам осенняя одежка и обувь – лето скоро...

Рассуждая таким образом, население белорусской глубинки умудряется перескочить из зимних сапог сразу в туфли. Помня, конечно, о резиновых сапогах.

О, это изобретение человека достойно нового абзаца. О них нельзя забыть. Без них провинциалу никак, потому что после внутреннего ощущения прихода весны главной ее овеществленной приметой здесь является грязь. Она плывет растаявшим шоколадом и противно хлюпает под ногой повсюду: в центре (обычно фатально Советском) и на окраине (тоже в основном партийной: Комсомольско-Пионерской). Уцелеть в этом царстве грязи умудрилась только площадь Ленина. По правую руку главного памятника белорусской провинции – исполком. Вот она, причина чистоты. Чиновникувертикальщику должно быть комфортно и сухо. Такая вопиющая несправедливость почти никого из провинциалов не задевает. Во-первых, свыклись (бюрократ-начальник никогда не жил, как все, всегда был выделен креслом и должностью), а потому без анализа причин, безо всяких «почему?» принимают как есть. Во-вторых, некогда. Дело надо делать.

Общеизвестно, весна в провинции - начало огородно-садоводческого сезона. Жителю глубинки необходимо копать, удобрять, сажать. Иначе его семье просто нечего будет есть следующей зимой. Весне радуются, потому что с ней грядет зелень, то есть подножный корм. Вот-вот вылезет из земли зеленый лук, щавель, укроп, редиска – перебиться будет чем. Есть дешевая закуска к регулярно производимой самогонке. (Зарплату в колхозах давно мукой дают. Так что удобно.) В огородах и на дачах все. Разговоры исключительно об урожайных сортах, вредителях и навозе. Провинциал практичен:

– Что об этой жизни, правителях этих думать. Утречком вскопал-засеял, вечером выпил за урожай. Давление в порядке, настроение тоже.

Конечно, отголоски сезонного оживления оппозиционной политической деятельности долетают до глубинки. Тоже примета весны по-белорусски. Пикеты бывают и даже митинги. Интеллигенция на них приходит, журналисты опять же. Обсуждают, президента поминают, в основном «по матушке». Только и им это скоро надоедает.

Весна для провинциального молодого интеллигента – возможность съездить в театр или на балет, хлебнуть столичной жизни, встретиться с друзьями студенческих лет. Она редко используется, потому что: семья, дети, работа, больные родители в соседней деревне, но когда получается вырваться, воспоминаний хватает надолго. И радости. За долгую осень-зиму провинциала от прекрасного сельского воздуха, который, по словам жителей столицы, можно пить, начинает мутить. Хочется чего-то нового.

Не забудем, весна еще – время бурных влюбленностей и страстных романов. Поиск очередного героя последних – основная цель весеннего существования уездных барышень.

– В провинции познакомиться негде и не с кем, – жалуются друг другу они. И грезят о прекрасном незнакомце. Он возникнет ниоткуда и заберет красавицу в прекрасное далеко.

Надежда – постоянная примета весны во всех странах и континентах, где только климат позволяет выделить это время года. Провинциал в Беларуси тоже надеется и верит. Копает огород и ждет. Пьет за урожай или за дружбу и по сторонам поглядывает. Думает, вот оно, с минуты на минуту, сейчас-сейчас... Гром грянет, справедливость восторожествует. Бог даст. Весна пришла, хоть что-нибудь, но должно измениться, хоть немного.

Но все остается по-прежнему. Видно, Бог тоже делом занят. На самостоятельность белоруса надеется.

Весна же – просто Прекрасная Дама человечества. Ее приход радует, заставляет очнуться и пойти по жизни быстрее. Вам этого недостаточно? Уж не думаете ли вы, что эта прелестная леди вплотную займется благоустройством Беларуси. А? Вы считаете, что она заполнит закрома родины, осчастливит бедных, богатых сделает добрыми, а государственных чиновников умными и справедливыми? Нужно просто подождать. И все. Родной подход, однако. Тоже вот примета. Только уже не весны.

МАЛАДЗЁЖНАЯ АКЦЫЯ 5 КРАСАВІКА 1998